

NORSK NATUR

2
1979

UTGITT AV NORGES NATURVERNFORBUND

ISSN 0549-687X

NORSK NATUR

TIDSSKRIFT FOR NATUR- OG MILJØVERN
UTGITT AV NORGES NATURVERNFORBUND

Ansvarlig redaktør:
RAGNAR FRISLID
Redaksjonssekretær:
SYLVI STRUKSNES

Redaksjonsutvalg: Bredo Berntsen,
Trond A. Svensson, Ragnar Vik, Espen
Wæhle, generalsekretæren og redaktøren.

NORSK NATUR utkommer med seks
nummer årlig.

Årsabonnement kr. 50,- (Medlemsskap
inkluderer abonnement).
Enkelteksemplarer kr. 8,-.
Trykt i offset hos Grøndahl & Søn, Oslo.

NR. 2 - APRIL 1979 - 15. ÅRGANG

AV INNHOLDET.

Artenes undergang	36
Naturvernforbundets syn på plante og dyrelivet	38
Hva skal vi med alle artene?	40
Truede arter i manntall	42
Norske dyr i faresonen	46
Truede planter i Norge	47
Urskog og dyreliv	48
Vern og uvern av rovfuglene	49
Hardangervidda	51
Min mening	55
Mormors råd	54
Pengeverdier eller miljøverdier	56

NORGES NATURVERNFORBUND

Akersgt. 63 - Postboks 8268
Hammersborg - Oslo 1

Telefon 33 79 32
Postgiro nr. 5094602
Bankgiro nr. 6001 0570835

Generalsekretær: Per Flatberg
Kontorsjef: Roar Sæther
Konsulent: Thor Midteng
Organisasjonssekretær: Per Valset
Informasjonssekretær Sylvi Struksnes

Kontingent

Personlig medlem pr. år kr. 50,-
Livsvarig kr. 1000,-
Familiemedlem (hovedmedlems ektefelle
eller hjemmeværende barn under 25 år)
kr. 20,-
Organisasjoner, bedrifter o.l. minimum kr.
500,- pr. år
Medlem av forbundet er automatisk
medlem av den kretsforening vedkom-
mende sogner til - se neste spalte.

Natur og Ungdom, Aust-Agder Natur-
vern, Vest-Agder Naturvern, Rogaland
Naturvern, Haugaland Naturvern, Vest-
landske Naturvernforening, Sogn og
Fjordane Naturvern, Møre og Romsdal
Naturvern, Nordland Naturvernfore-
ning, Troms Naturvern, Oppland Natur-
vern, Hedmark Naturvern, Buskerud
Natur- og Miljøvernforening, Vestfold
Naturvern, Telemark Natur- og Miljø-
vern, Landskapsvernet i Østfold, Øst-
landske Naturvernforening, Sør-Tronde-
lag Naturvern, Nord-Trøndelag Natur-
vern, Finnmark Naturvern.

Forsiden: Spurvehauk. Foto Dag Bergendahl

I SKYGGEN AV GALLUP

Av Hans J. Engan

Norges Naturvernforbund opp-
lever for tiden en uvanlig sterk
tilstrømning av nye medlemmer.
Noe av dette er nok en senfølge
av den vervekampanje som ble
gjennomført høsten 1978, men nå
kommer det vesentligste inn som
direkte innmeldinger til vårt sen-
trale sekretariat. Det er tydelig at
det er de enkelte medlemmers
aktiviteter, samt vervetalonger i
Norsk Natur som er mest utslags-
givende.

Bare i løpet av januar måned
1979 kom det inn ca. 1500 nye
medlemmer på denne måten. Hva
dette betyr for Naturvernforbun-
dets organisasjon og økonomi,

kan knapt overvurderes. - Vi
skylder naturligvis også å gjøre
oppmerksom på at ikke alle er
tilfredse med vårt arbeide. Derfor
har ca. 10 medlemmer meldt seg
ut i det samme tidsrom. Men
summen er overveldende positiv!
- Og denne tendens ser ut til å
fortsette ut over februar måned -.

Man kan naturligvis spekulere
over årsaken. Men alt tyder i
hvertfall på at våre medlemmer
nå gjør en betydelig innsats for
organisasjonen. Mye tyder også
på at stadig flere mennesker ser
behovet for nytenkning og nyvur-
dering når det gjelder mange
samfunnsforhold. Stadig flere

blir klar over vekstpolitikernes
avmakt når de forsøker å løse
tidens problemer nettopp med de
metoder som har skaffet oss pro-
blemene på halsen. Derfor øns-
ker de å støtte en organisasjon
som står for en alternativ kurs.

Vi lever i et organisasjonssam-
funn. Bare ved å forene kreftene
kan vi ha forhåpninger om å nå
fram med vårt syn. Og Norges
Naturvernforbund er vårt ar-
beidsredskap i så måte.

Derfor er det all grunn til å
takke våre medlemmer for den
ekstra innsats som nå gjøres!
Hvert eneste nytt medlem gir oss
større tyngde i vekstskålen, i alle
sammenhenger og ved alle kors-
veier. Hvert eneste nytt medlem
betyr en ny naturverner, og bed-
ret økonomi for vår organisa-
sjon. - Jeg håper at denne innsat-
sen bare kan forsterkes!

ROGALAND NATUR- VERN VERVER PÅ UTSIRA

Utsira, – Norges vestligste og minste kommune. Et øysamfunn vest av Hugesund med ca. 270 fastboende. 10% av befolkningen er nyvervede i Norges Naturvernforbund. Det blir ganske mange prosent økning når det bare var to fra før. Men Utsira gjør seg bemerket på så mange vis. Alltid først med oppstillingen ved valg, og alltid på topp når det gjelder ytelser til humanitære formål, nå sist med 32 kr. fra hver person til Redd Barna-aksjonen.

Vi ble møtt på kaien av vervesjefen sjøl, landhandler Johannes Klovning, og fikk gjennom ham vite det meste om øya.

– To fryserier, ett fileteringsanlegg, jo det er fisken som holder liv i oss, pluss et par gårdsbruk og noen hundre sauer, sier han.

– Så vi er på ingen måte velstandsfolk, men vi har enkle vaner og har kanskje ikke helt fått sansen for alt det som byfolka setter pengene i.

– Men denne voldsomme givergleden, da?

– Tja, vi følger godt med i det som foregår rundt omkring i verden, folk på Utsira har sjøl stridt hardt opp igjennom tidene slik at vi forstår hva det vil si å ha det vanskelig. Men det skal heller ikke skjules at vi føler at vi har fått et visst rykte å ivareta.

– Enn naturverntanken?

– Kanskje vi her ute i Nordsjøen opplever naturkreftene sterkere enn mange andre; i et fiskersamfunn innses en også fort at mennesket bare er en liten brikke i det store samspillet i naturen. Videre er det jo klart at vern av livet i havet opptar oss alle, sild, torsk og

MOT EN FATTIGERE VERDEN

Vern av dyrelivet var et av de viktigste motivene da naturverntanken for alvor grodde fram i slutten av forrige århundre. Også for Norges Naturvernforbund har dyrelivet, og kanskje i like høy grad plantelivet, helt siden starten for mer enn seksti år siden stått sentralt.

Men i dag har arbeidet for vern av dyr og planter, både faunaen og floraen som helhet og de enkelte artene, ganske andre aspekter enn i naturvernets barndom. I dag er det ikke bare en og annen art som trenger vern mot direkte forfølgelse fra menneskenes side. I dag er det selve artsrikdommen, kall det gjerne klodens samlede arvemasse, som er i faresonen. Truselen kommer fra mange kanter, og den er ikke først og fremst rettet mot de enkelte artene, men mot det miljøet de er avhengig av.

Når en art blir borte er det ikke likegyldig for menneskene. Det er et tap som ikke kan erstattes, og et signal som varsler at vår virksomhet har satt naturen ut av balanse. Sakkyndiges beregninger antyder at en halv million arter vil være forsvunnet innen utgangen av vårt århundre. I hvilken grad vi da vil ha forrykket det store samspillet som er en forutsetning for livet på kloden, kan vi knapt nok ane.

På denne bakgrunnen har «Norsk Natur» gjort truede arter til hovedtema i dette nummeret.

hummer er langt på vei forsvunnet i de siste årene.

– Syn på oljevirkosomheten?

– Vanskelig å si, men vi ligger jo ut-satt til i tilfelle oljesøl. Oljevernutstyr er det heller dårlig med foreløpig. Men i det daglige er det vel alt søppelet som reker i land på strendene og dessuten forlatt trålerredskap i sjøen som irriterer mest.

– Men det er vern av fugler som kanskje opptar meg aller mest. Utsira er jo et eldorado for fuglefolket. Nr. 3 i Norge når det gjelder antall registrerte arter (240), og vi har så vidt startet opp for alvor! Men her er det best dere snakker med fuglemannen sjøl, Ove Bryne.

– Jo, her er både et rikt og variert fugleliv, opplyser Bryne. – Dessuten har vi regelmessig besøk av arter som er heller sjeldne på landsbasis, f.eks. gulbrynsanger, dvergfluesnapper, tartar-pipelerke og hauksanger. Bryne er noe forundret over disse fuglene, de hekker i Sibir, men skal egentlig til India om vinteren. Hvordan de er havnet på Utsira er det heller vanskelig å ha noen teori om.

Det gjelder også rosenbrysttykknebb som nylig er registrert to ganger på

Utsira. Egentlig hekker de i Nord-Amerika og skulle trekke rett syd vinterstid, men lander temmelig utmattede på Utsira etter to døgn over Atlanteren.

Fra 1972 er det registrert 11 nye arter som tidligere ikke er sett i Norge, nettopp her på Utsira. Et eksempel på Sibirperlelekre, av ca. 20 funn totalt i Europa, er 7 registrerte på Utsira.

– Det er litt farlig å skrive om dette, Bryne, vil du ha flere fuglekikkere hit ut?

– Bare hvis de er seriøse og ordner seg etter de uskrevne lover og regler som naturen sjøl setter for slik virksomhet. Hva vi ikke ønsker, er artsjegere som ikke skyr noen midler for å få tak i sjeldne arter. Nå er heldigvis øysamfunnet her så lite at en fort luker ut dem som ikke respekterer den ro og det miljøet som gjør at fuglene naturlig slår seg ned på Utsira.

Det hvilte en egen ro og fred over Utsira de korte novemberdagene Rogaland Naturvern var på besøk sjøl om høststormene feide over den forblåste og karrige øya. De vi møtte hadde god tid og i løpet av samtalen kom det fram mye livsvisdom og naturfilosofi. Vi er stolte av å ha medlemmer på Utsira!

Anne Hafskjold og Per Olav Tveita

Dvergfalken – en sårbar art. Akvarell av Viggo Ree.

RAGNAR FRISLID

ARTENES UNDERGANG

I 1859 lanserte Charles Darwin sin teori om «Artenes opprinnelse». I dag, 120 år etter at denne store naturvitenskapsmannen kastet lys over livets utvikling på kloden, aner vi artenes

undergang. Ennå før vi kjenner alle jordens arter, står tusener på tusener av dem i fare for å dø ut – på grunn av menneskenes virksomhet.

Ingen art lever evig. Alle er dømt til å dø ut før eller senere – for å bli erstattet av nye former. Dette har sammenheng med at miljøet stadig står i forvandlingens tegn – naturen er aldri statisk. Det antall dyrearter som lever i dag er sannsynligvis bare en brøkdel av

de livsformene som har hatt sin tid på jorden, og som så er dødd ut. Sakkyn-dige mener at det i løpet av fuglenes bortimot 150 millioner år lange historie har eksistert flere hundre tusen arter. I dag fins det godt og vel 8500.

Det faktum at arter kommer og går,

har vært utnyttet av folk som ikke ønsker å sette bremsen på rovdriften på naturressurser. Når arter er truet av undergangen kan de skylde på at årsaken er naturlig.

Dette kan nok være en behagelig forklaring. Men den holder ikke. For det

er klart påvist at utarming av klodens flora og fauna pågår i aksellerende tempo – med mennesket som hovedårsak. Man regner med at mer enn hundre arter og underarter av pattedyr er dødd ut (eller utryddet) i løpet av de siste 2000 år. Av disse er 69 forsvunnet siden år 1700 og 44 siden 1800. Og her er det snakk om tidsrom som er for øyeblikk å regne når man tar i betraktning at pattedyr har eksistert i bortimot 200 millioner år.

Miljøendringer den store truselen

Fremdeles kan direkte forfølgelse fra menneskenes side være den umiddelbare årsaken til at en art er truet. Men den alt overskyggende årsaken er de fundamentale miljøendringene som menneskene setter i verk, og som i dag gjør seg gjeldende over så å si hele kloden. Alle arter av vekster og dyr er tilpasset et bestemt miljø. Noen arter har meget snevre krav og reagerer negativt på tilsynelatende små inngrep i miljøet. Ulvelav, som hos oss først og fremst forekommer i sørnorske grensestrakter mot Sverige, er et eksempel på en høyt spesialisert art – den vokser bare på tørrfuru. Rotter og mennesker er derimot ytterst tilpasningsdyktige. Mellom disse ytterpunktene fins det alle grader av fleksibilitet når det gjelder toleranse overfor miljøendringer. Men felles for alle arter er at de har en grense – når den ikke lenger finner et miljø som kan tilfredsstille artens grunnleggende krav, da må den gå til grunne.

Årlig snauhogst – halve Norge

De mest skremmende signalene når det gjelder artenes undergang kommer i dag fra de tropiske regnskogene. Både i Afrika, Asia og Sør-Amerika drives det en hensynsløs rovdrift på disse skogene, som er det mest artsrike miljøet man kjenner. Det er lagt fram skremmende tall som illustrerer situasjonen. Hvert sekund faller 5 dekar tropisk regnskog for øksa. Det betyr at det hvert år hogges 160 millioner dekar. Det tilsvarer halvparten av Norges totalareal. Om rovdriften fortsetter i samme tempo som nå, vil regnskogen som naturtype være forsvunnet om 30–50 år. Det vil si at regnskogen og

oljen vil slå følge ut av menneskenes historie. Om regnskogene forsvinner vil det få mange alvorlige virkninger, f.eks. på klodens klima. Og ikke minst vil det føre til en artsfattigdom som vi i dag bare kan ane konsekvensene av.

Vår mangelfulle viten

Det er sagt at den urørte naturen kan gi oss svar på spørsmål vi ennå ikke har lært å stille. Om regnskogene går til grunne vil vi kanskje forstå å stille spørsmålene, men da vil vi også oppdage at vi har avskåret oss selv fra å få svar. I dag er omkring halvannen million arter eller livsformer beskrevet av vitenskapen. Men alle er enige om at det virkelige antallet arter er atskillig større. I følge den amerikanske rapporten Erik Eckholm: «Disappearing Species: the Social Challenge,» som ble publisert i fjor sommer (se Norsk Natur nr. 5 1978) kjenner vi i dag høyst 50 prosent av jordens arter, kanskje bare 15 prosent. Og det er blitt hevdet at halvparten av alle arter hører hjemme nettopp i den tropiske regnskogen. Dette innebærer at rovdriften i disse skogene, som stort sett drives av stor-konserner med det formål å profitere på rike lands luksusbehov i retning av edelt trevirke, er en direkte trusel mot hundretusener, kanskje millioner av livsformer. Hver dag går en regnskogart tapt for alltid, hevder Afrika-økologen Norman Myers. Og det er grunn til å frykte at tapet i løpet av en tiårsperiode vil stige til en art i timen. Myers regner med at vi ved århundreskiftet er blitt rundt regnet en million arter fattigere.

Er vi på den sikre siden?

Til dette kan man si at de tropiske regnskogene ikke tilhører vår verden, at forholdene er helt annerledes hos oss og at vi forvalter vår natur på en måte som gir sikkerhet mot en utarming i likhet med den som finner sted i tropiske strøk i dag. Men i virkeligheten bør vi ikke føle oss altfor sikre. Vi kan være sikre på at det antall livsformer som er i faresonen hos oss er betydelig mindre, av den enkle grunn at artsantallet her bare er en brøkdel av hva det er i de mest produktive naturområdene på kloden. Men naturen fungerer etter de samme prinsipper, og det er ingen

grunn til å tro at ikke naturinngrep under våre naturforhold også er en trusel mot artsrikdommen.

Også hos oss. . . .

Når det er snakk om truede arter, tenker folk flest på virveldyr, særlig fugler og pattedyr, og høyerestående planter. Men det skyldes først og fremst at det er disse livsformene vi kjenner best, og som det er mulig å ha en viss oversikt over. Men selv om vi vet at truselen mot livsformene må være langt, langt mer omfattende enn det vi har oversikt over, er det vi *vet* om de høyerestående dyreartenes situasjon i dag mer enn alvorlig nok. Og det gjelder også hos oss. Dyr på randen av utryddelse er ikke lenger noe fjernt fenomen – vår utnyttelse av egne naturressurser skiller seg i prinsippet ikke fra naturutnyttelse i andre verdenshjørner. Vi tenker på hva vi vinner i øyeblikket, ikke på hva vi taper på litt lengre sikt.

Vi må regne med at fauna og flora her i landet har gjennomgått visse endringer som følge av menneskenes virksomhet like siden jordbruket gjorde sitt inntog. Disse endringene har etter all sannsynlighet alltid vært ytterst beskjedne, og de har vært til fordel for enkelte arter, til ulempe for andre. Det kulturlandskapet som etter hvert vokste fram, formet av menneskenes jordbruk, husdyrbruk og skogbruk, bidro på mange måter til å gjøre landskapet mer mangfoldig, og øket kanskje den totale artsrikdommen.

Nye driftsformer – redusert mangfold

Utviklingen innen primærnæringene i våre dager, med intensiv maskinell drift over store arealer og bruk av kjemikalier, har imidlertid snudd utviklingen. Nå bidrar jord og skogbruk til å redusere mangfoldet. Noen arter har fordel av moderne driftsmetoder. Det gjelder f.eks. granbarkbiller. Men vi må regne med at de aller fleste er skadelidende. Den svenske zoologiprofessoren Ingemar Ahlén regner med at det i Sverige er 15 akutt truede virveldyrarter, og at 5 av disse er truet først og fremst av moderne skogbruk. På den annen side kan f.eks. elgen ha hatt fordel av flatehogstene, og dessuten av at beitedyr er blitt borte fra skogene. Men

spørsmålet er jo også om en unaturlig stor elgbestand, basert på menneskenes inngrep i naturen, kan regnes som fordelaktig.

Men det er ikke bare flatehogstene som fører til endrede livsbetingelser for dyrelivet. Grøfting av myr er et betydelig inngrep som nødvendigvis må ramme en mengde arter, og ikke bare de som er direkte knyttet til myra. Innføring av fremmede dyr eller planter kan få farlige konsekvenser for eksempel for spesialiserte arter som er mer eller mindre avhengig av en bestemt annen art. Skogsbilveiene fører til økt trafikk som kan ramme arter som er særlig ømfintlige overfor forstyrrelser. Ensartet satsing på ett treslag over store arealer tilfredsstiller noen få arter men øker artsfattigdommen.

Vassdragsreguleringer

Mange slags virksomheter bidrar på lignende måte til å gjøre norsk natur fattigere, her kan ikke alle nevnes. Men det er likevel grunn til å peke på vassdragsreguleringene, som f.eks. utsletter dyre- og planteliv som er knyttet til vann når elver tørrlegges, og som ved unaturlige og til dels meget store vannstandsvariasjoner gjennom året skaper ulevelige kår for organismer som er knyttet til strandsonen – med de følger det får også for andre organismer. Men det som på lang sikt kanskje vil vise seg i være den alvorligste truselen mot mange livsformer er de indirekte virkningene av de forskjellige menneskelige aktiviteter, f.eks. i form av sur nedbør og syntetiske giftstoffer som vandrer gjennom næringskjedene.

Den store naturvernsaken

Alt i alt er vår naturutnyttelse nå drevet så langt, og angrepene på ressursene er blitt så sterke at truselen mot livsformene, mot jordens samlede arvmasse, er blitt det store og altoverskyggende naturvernproblem. Fremdeles fins det folk som mener at arbeid for å verne arter er et utslag av foreldet naturromantikk. Det er en farlig misforståelse. Drivkraften i arbeidet med å verne arter er erkjennelsen av den skremmende realitet at jorden for hver dag blir fattigere på livsformer – og at denne utviklingen må ramme menneskene med full kraft, før eller senere.

NORGES NATURVERNFORBUND

Vårt syn på PLANTE- OG DYRELIVET

Siden Norges Naturvernforbund ble stiftet, har organisasjonen tilkjennegitt et særlig ansvar for vern av plante- og dyrelivet i vårt land. Forbundet har også engasjert seg i et forpliktende internasjonalt naturvernsamarbeid hvor formålet er å opprettholde jordens totale artsrikdom og arvmasse i leveområder som er naturlige for artene.

De to store hovedgruppene av livsformer, planter og dyr, kan ikke forvaltes isolert. Det samme gjelder de enkelte artene eller miljøet de lever i. Alt og alle er med i det store samspillet, og mennesket er en del av helheten.

Til tross for dette skjer naturforvaltningen stort sett ut fra snevre og kort-siktige lønnsomhetsbetraktninger eller uten evne eller vilje til økologisk innsikt. Dette har allerede ført til en alvorlig reduksjon av det mangfold av arter som jorden eier, og dersom denne utviklingen fortsetter, er det overhengende fare for at hundretusener av plante- og dyrearter vil være gått tapt før år 2000.

Truselen kommer fra et samvirke av

menneskelige aktiviteter, – fra landbruk, industri og samferdsel, fra jakt, fangst og fiske, fra turisme og friluftsliv eller på grunn av råstoffuttak for å holde menneskets aktiviteter i gang.

I desember ifjor vedtok landsstyret, etter forutgående behandling av representantskapet i 1977 og 1978, et «overordnet syn» på plante- og dyrelivet. Dette er utledet av de viktigste punkter i forbundets formålsparagraf og gjelder opprettholdelse av jordens artsrikdom. I tråd med dette synet tas det videre sikte på å formulere et sett av synspunkter på forskjellige forhold mellom livsformene og om hvor Naturvernforbundet står.

Som et første resultat foreligger forbundets syn vedrørende «den høyere landfaunaen – jakt og fangst». Etter hvert som nye tema tas opp, vil landsstyret legge forslag fram for representantskapet til behandling. Ettersom hverken naturtilstand eller menneskelige aktiviteter er statiske, vil tidligere synspunkter samtidig kunne tas opp til revisjon.

Øverst på siden: Sædgåsa trekker fremdeles sin plog over landet i mars og april, men bestanden er ikke større enn at det er grunn til uro, og arten karakteriseres både i norsk og nordisk sammenheng som sårbar.

Motstående side: Ulven er den pattedyrarten som er sterkest truet i Norge. For få år siden ble den av de fleste ansett som utryddet hos oss, men i senere år har den igjen vist seg. Særlig interessant er den lille bestanden som holder til i Hedmarks grensetrakt mot Sverige. Også i Sverige har det vært flere ulverapporter i de aller siste årene. Arten er fredet i Norge og Sverige, mens den i Finland er totalfredet (midlertidig) bare i de sørligste landsdelene. I reinbeiteområdet i Nord-Finland kan ulven jages hele året. (Tegninger av Viggo Ree).

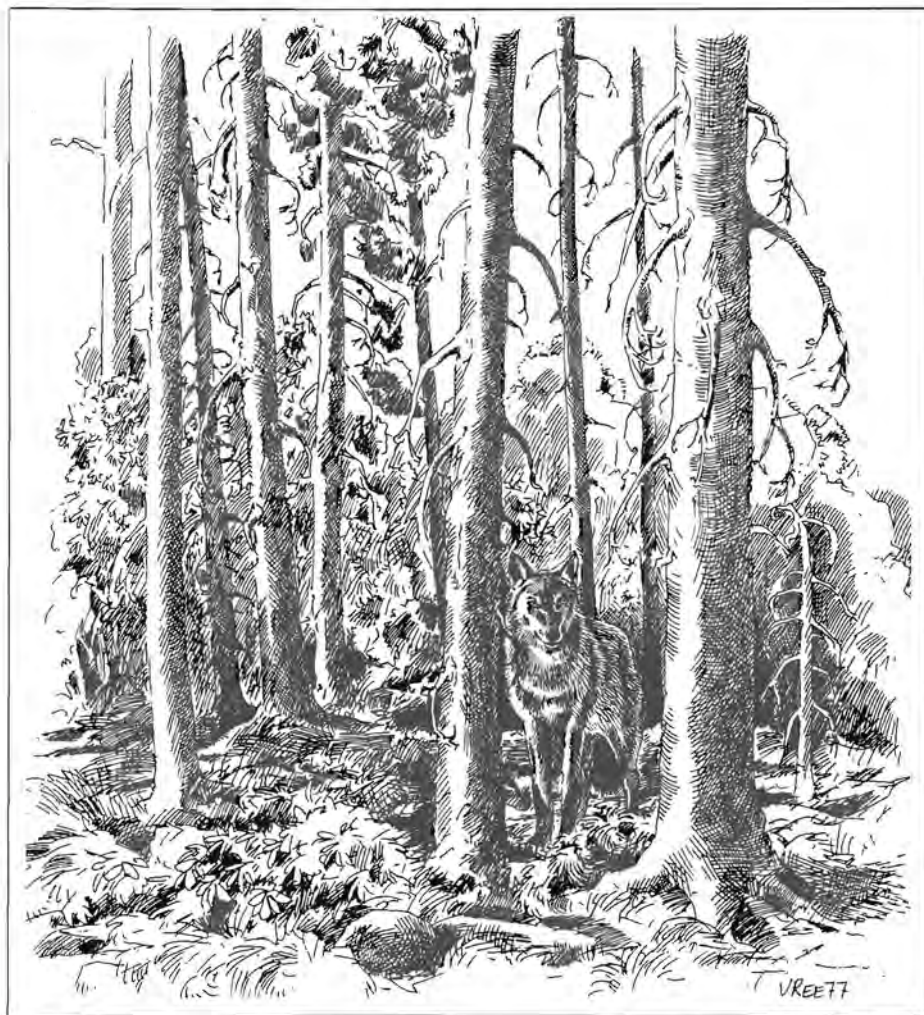
Overordnet syn:

1. Jordens artsrikdom er menneskets felleseie. Forvaltningen av plante- og dyreriket innen norsk myndighetsområde er Norges ansvar og må skje ut fra såvel nasjonale som globale hensyn. Hvor Norge er engasjert i områder som ikke er underlagt noen enkelt stat, må Norge føle det samme ansvar.

2. Alle arter representerer en arvemasse som må bevares intakt for fremtiden. De må opprettholdes i levedyktige samfunn og stammer innen leveområder som er naturlige

og tilstrekkelige store for artene. Vern av biotoper, naturområder og landskapstyper må stå sentralt i arbeidet.

3. Ved lov må alle arter i utgangspunktet ha et sterkt vern (totalfredning). Unntak fra den prinsipielle fredning skal gis ved generell eller spesiell konsesjon. Slike konsesjoner må gis ut fra en allsidig og langsiktig vurdering og aldri true noen art. Myndighet til å meddele konsesjon må tilligge høyere ledd i statsforvaltningen, jo større faren er for at en art kan bli utryddet. ❧

Den høyere landfaunaen – jakt og fangst

1. Naturvernforbundet mener at ingen dyr må drepes formålsløst eller påføres unødige lidelser. Jakt og fangst må ikke tillates i hekke- eller yngletid.
2. Naturvernforbundet mener at jakt og fangst bare må tillates ut fra en grundig og allsidig viten om artenes miljøkrav, bestandsstørrelser og -variasjoner. Forskning og rapporttjeneste må styrkes.
3. Naturvernforbundet mener at individer som er særlig skadelige for menneskelig virksomhet bare må tillates avlivet, dersom bestanden som helhet ikke er truet. Slik avliving må utføres av spesielt oppnevnte, dyktige jegere.
4. Naturvernforbundet mener at tillatelse til jakt og fangst bare bør gis til personer som fyller krav til arts-kunnskap, økologisk innsikt og ansvarsbevisst våpenbruk. Gjennom kurs og prøver må forholdene legges til rette slik at jegere kan dyktiggjøre seg.
5. Naturvernforbundet mener at jakt- og fangsttider bør legges til den årstid verdien av kjøtt og skinn er størst, såfremt dette ikke er i strid med pkt. 1.
6. Naturvernforbundet mener at det må opprettes tilfredsstillende kompensasjonsordninger der konflikten rovfugl/rovdyr – bufe/tamrein er særlig stor, og erstatningsordninger når følgen er tap for eier av bufe/tamrein. Skuddpremier må ikke forekomme.
7. Naturvernforbundet mener at et effektivt oppsyn er nødvendig for en betryggende forvaltning av dyrelivet. Streng reaksjon fra påtalemyndighetene for brudd på lover som berører dyrelivet er nødvendig. ❧

HVA SKAL VI MED ALLE ARTENE?

L ike siden menneskene begynte å holde husdyr og dyrke jord har de betraktet en mengde dyrearter som fiender og bekjempet dem med alle midler. Etter at jakten ble sport har også jegerne sett på mange viltlevende dyrearter som konkurrenter. Husdyrbrukeren og jegeren fører krig mot kjøttetende dyr, mens åkerbrukerens kamp er rettet mot vegetarianerne, enten det er insekter, fugler eller pattedyr.

Dette forteller oss blant annet at begrepene nyttedyr og skadedyr ikke er absolutte. Det som er «nyttig» for den ene er «skadelig» for den andre. Og i virkeligheten er det ikke noe dyr som fra naturens side, eller sett fra et uhildet menneskesynspunkt, er skadedyr. Det er utelukkende menneskets virksomhet som gjør et dyr «skadelig». Og ofte er det en enkelt gruppe som ut fra sine egne interesser feller dommen over en art, som avgjør om den er «skadelig».

Men ikke bare de arter som av menneskene er utpekt til «skadedyr» er i faresonen i dag. Enkelte «nyttedyr» er minst like sterkt utsatt. Alle neshornartene, og spesielt de asiatiske, er truet av utryddelse. Grunnen er en klippefast

tro, først og fremst i Asia, på at ekstrakt av neshornets horn styrker potensen. Praktisk talt alle arter av flekkete og stripete kattedyr er på sterk retur takket være den ettertraktede pelsen. Både menneskeapene og flere arter av mindre aper er i faresonen fordi etterspørselen etter laboratoriedyr øker i takt med at bestanden minker. En alvorlig fare for mange arter er også den bevisstløse troféjakten som virker mer tiltrekkende på enkelte mennesker jo mer sjelden vedkommende art er. Også zoologiske hager har alltid vært sultne på sjeldne dyr, men i våre dager har handelen med levende villdyr til privat «bruk» antatt slike dimensjoner at den for enkelte arters vedkommende kanskje er den alvorligste truselen – til tross for at denne handelen er forbudt i de fleste land.

Selv om miljøendringer er den viktigste årsaken til at dyr og planter er truet i dag, er det altså fremdeles mange arter som også er kommet i ytterste fare på grunn av direkte forfølgelse fra menneskenes side.

Men hvilken rolle spiller det for menneskene at en art går til grunne? Er det ikke en mengde arter av planter og dyr

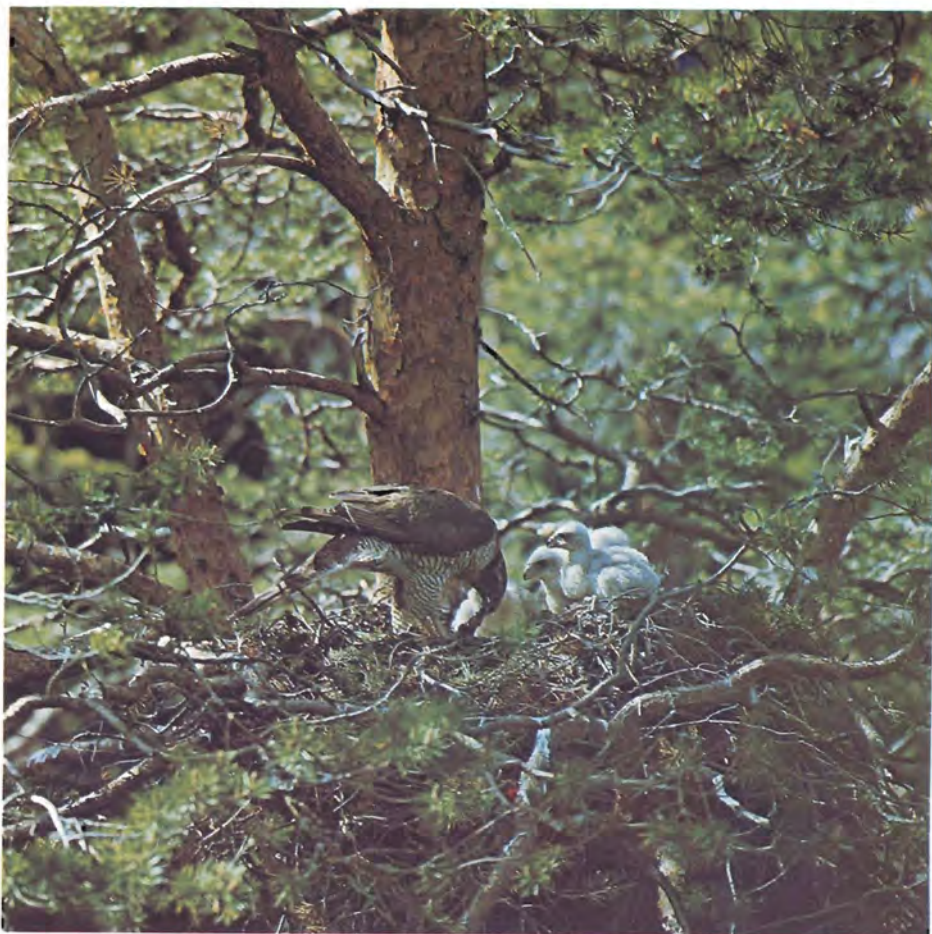
vi kan greie oss uten? Vil det ikke bare bli bedre plass og større tilgang på ressurser på en overbefolket klode om vi blir noen brysomme dyrearter fattigere?

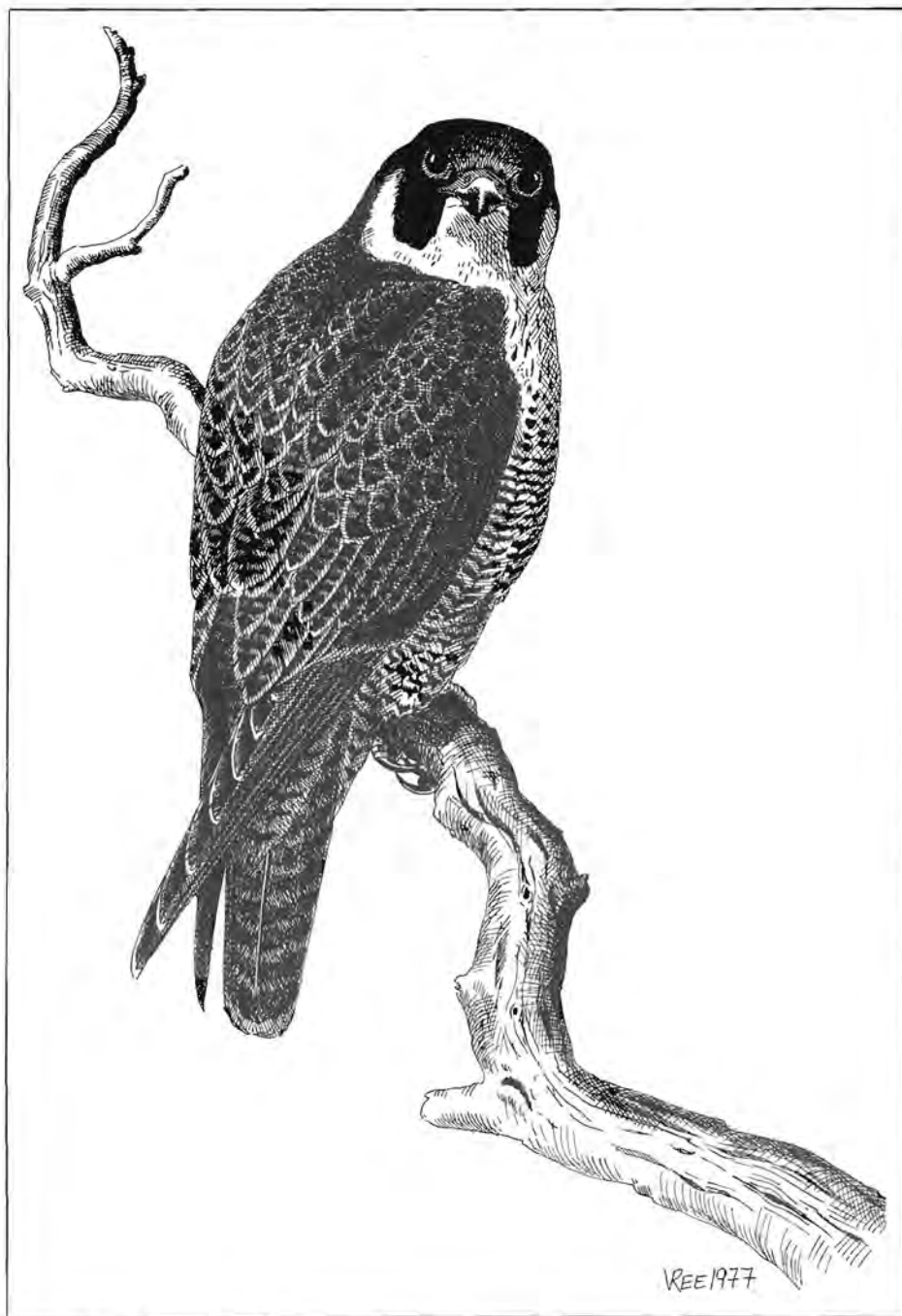
Det er mange svar på dette. Et av dem har først og fremst en moralsk side: Vi har ikke rett til å utrydde noen art som er en del av landets natur. Men det fins også nok av fundamentale grunner av mer rasjonell karakter for å bevare artsrikdommen. Alle arter spiller sin egen rolle i naturen. Men ikke for noen art er denne rollen suveren og selvstendig. Alle er avhengige av alle, på liv og død, bokstavelig talt. Derfor kan det få uheldige konsekvenser, også for menneskene, om et ledd i samspillet fjernes. Og rent praktisk kan vi avskjære oss selv fra livsviktige, potensielle ressurser om en art blir borte. Alle husdyr og alle kulturvekster har sin opprinnelse i viltlevende arter. Dessuten vet vi at medisiner i stor utstrekning er basert på ville planter, selv om syntetiske stoffer nå spiller en stor rolle. Erik Eckholm peker på at 40 prosent av moderne medisiner har sin opprinnelse i naturen, mens bare en liten del av

jordens planter er undersøkt med sikte på å finne stoffer av medisinsk interesse. Han peker også på at praktisk talt all den mat mennesker spiser i dag kommer fra omkring 20 vekstslag, mens man vet at tusenvis av planter er spiselige. Det er neppe tvil om at noen av disse plantene en gang i fremtiden vil kunne bidra til å dekke menneskenes matbehov – om vi ikke ødelegger deres livsmiljø og dermed utrydder artene. Men ingen vet i dag hvilke arter vi i fremtiden, på basis av ny viten, kan få avgjørende nytte av. Bare ved å arbeide for å bevare alle arter, hele klodens samlede arvmasse, kan vi sikre oss mot alvorlige feiltrinn.

R.F. ✻

Motstående side: Sangsvanen regnes blant de sårbare artene. Foto Rolf Sørensen. Til høyre: Alle rovfuglene våre er mer eller mindre truet, ikke minst av reirplyndrere. Hønehauken er blant de artene som er ettertraktet av falkonerer. Foto Peder Bakken. Under: Villreinen står ikke på noen liste over truede arter, men ettersom Norge i dag er alene om denne arten har vi et helt spesielt ansvar for den. Foto Ivar Harjar.

TRUEDE ARTER I MANNTALL

I mange land er det utarbeidet lister over truede arter. Stort sett har det dreiet seg om arter av virveldyr, og dessuten i senere tid også planter. Størst betydning har Den internasjonale naturvernunionens (IUCN) arbeid hatt. Denne organisasjonen har gjennom mange år stadig ajourført sin publikasjon Red Data Book med oversikt over forskjellige kategorier av truede arter i hele verden. Dessuten har Europarådet utarbeidet en liste over truede virveldyr (bortsett fra fisk) og høyere planter i vår verdensdel. Endelig nedsatte Nordisk råd i 1974 en ekspertgruppe som skulle utarbeide en oversikt over truede arter i de nordiske landene. Norsk medlem av gruppen har vært naturverninspektør Magnar Norderhaug. Dessuten har naturvernkonsulent Hans Chr. Gjerlaug deltatt i arbeidet.

Det rår atskillig uklarhet om hva det innebærer at en art er truet. Under en hver omstendighet er det klart at ikke alle arter som er i faresonen er like sterkt truet. Dessuten er vår viten om de enkelte artene svært ofte så vidt mangelfull at det ikke med sikkerhet lar seg gjøre å fastslå om en art virkelig er truet. Et annet forhold er at en art som er truet i et land kanskje forekommer i betryggende antall andre steder. Alt dette gjør det klart at det må opereres med ulike kategorier. I sitt arbeid med truede arter bruker IUCN disse 7 gruppene:

1. Arter som er utryddet
2. Arter som trolig er utryddet
3. Arter som er direkte truet
4. Arter som er sårbare
5. Sjeldne arter
6. Arter som er utenfor fare
7. Usikre arter

Den nordiske komitéen har forenklet kategoriinndelingen og opererer med følgende grupper:

0. **Utdøde arter.** Denne kategorien omfatter arter som er forsvunnet eller som må betraktes som forsvunnet som reproduserende arter siden 1850.
1. **Direkte truede arter.** Arter som står i fare for å forsvinne som reproduserende bestand i nær fremtid om ikke de forhold som truer arten blir fjernet.
2. **Sårbare arter.** Arter som ikke kan

anses for å være sikret på lengere sikt. Kategorien omfatter bl.a. arter som er i alvorlig tilbakegang når det gjelder antall eller geografisk utbredelse, og som muligens snart må overføres til kategori 1.

3. **Sjeldne arter.** Arter som i øyeblikket ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i faresonen fordi bestanden totalt sett er liten eller har en utbredelse som enten er sterkt geografisk begrenset eller spredt.
4. **Hensynskrevende arter.** Arter som ikke tilhører noen av kategoriene 1–3, men som likevel krever spesiell oppmerksomhet, utformet særskilt for hver art.

Naturverninspektør Magnar Norderhaug har for Norges vedkommende modifisert inndelingen og baserer sin oversikt på kategoriene 3, 4, 5 og 7 i IUCNs inndeling. Hans kategorier er følgende:

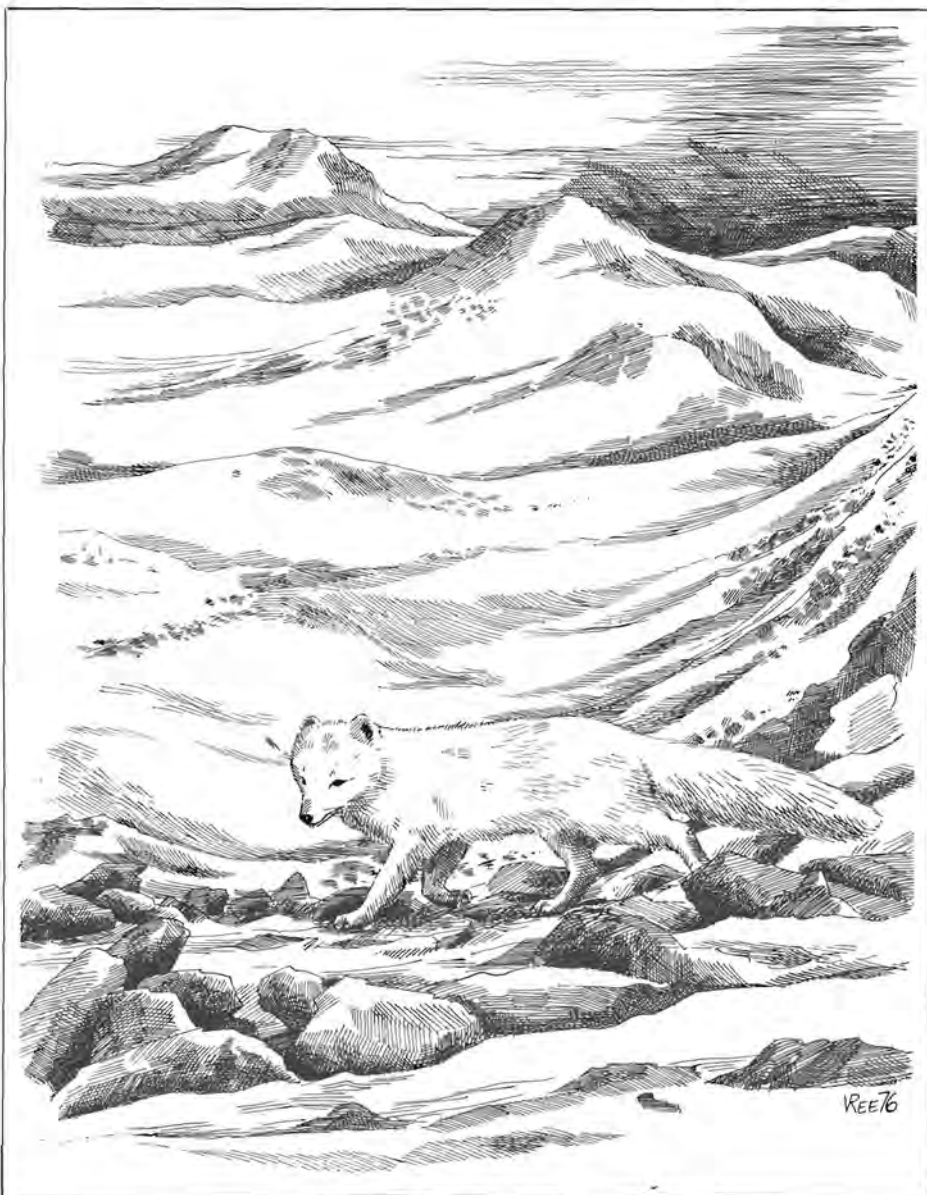
1. **Direkte truede arter:** Arter som står i fare for å utryddes. Fortsatt overlevelse er lite sannsynlig om de negative faktorene fortsetter å virke.
2. **Sårbare arter.** Arter som sannsynligvis vil gå over i kategorien «Direkte truede arter» i nær fremtid, dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
3. **Sjeldne arter.** Arter med små bestander som for tiden ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i en utsatt posisjon.
4. **Usikre arter.** Arter som antas å tilhøre en av de tre første kategoriene, men hvor tilgjengelige opplysninger er utilstrekkelige.

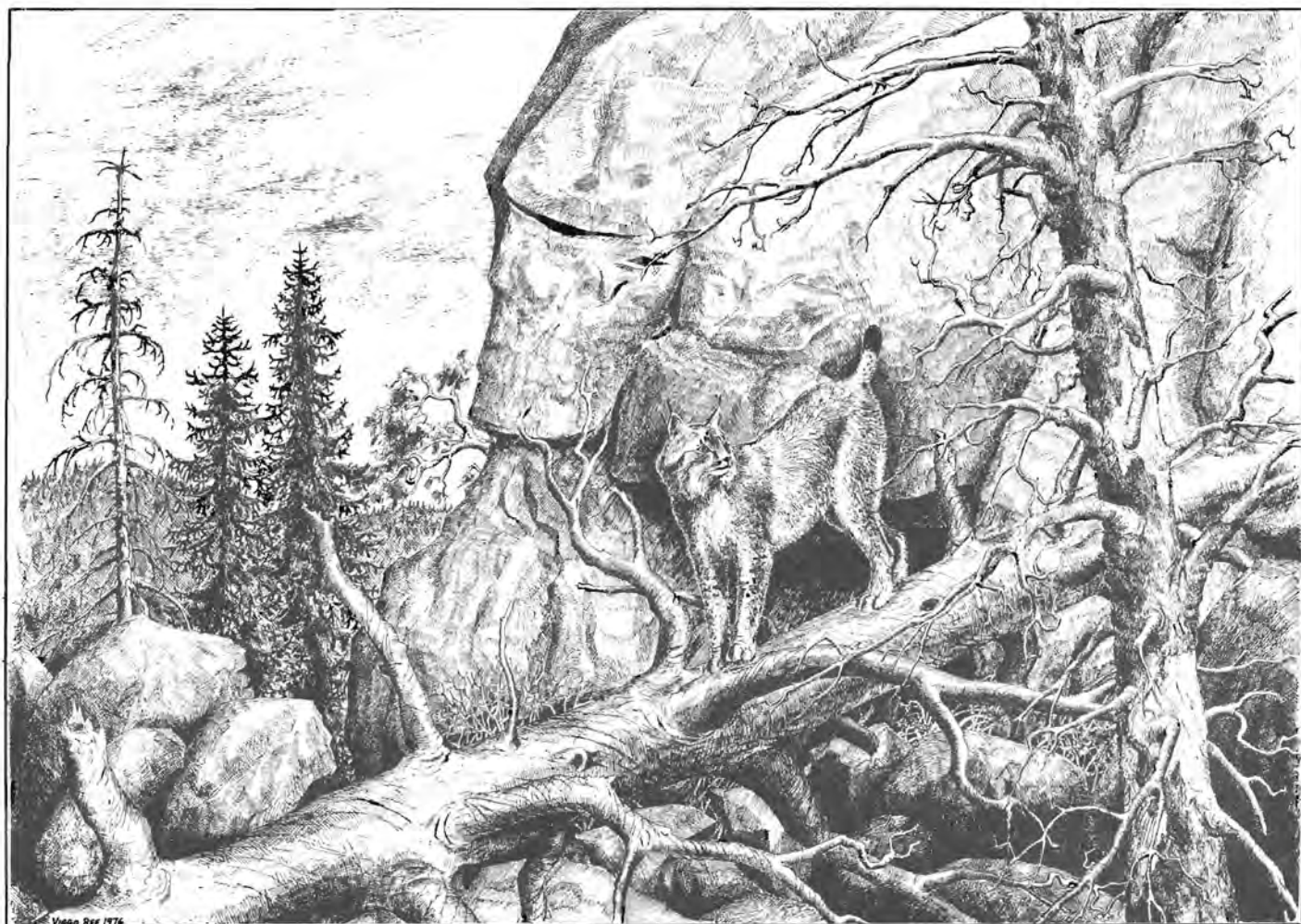
Ulven er oppført som direkte truet i den nordiske oversikten, men fins derimot ikke oppført i IUCNs «Red Data Book». Lignende forhold gjelder for mange arter. De kan være truet i en region eller et land, mens de globalt sett er utenfor fare. Omvendt kan en art forekomme i betryggende bestander innenfor et forholdsvis lite område, mens den er truet i verdensmålestokk. Hos oss er ulven et eksempel på den ene konstellasjonen, mens den norske havørnbestanden er et eksempel på den andre. Også innen Norden varierer forholdene så vidt mye at enkelte arter som må anses som truet hos oss, ikke er det i nordisk sammenheng. Men i arbeidet

Motstående side: Vandrefalken er direkte truet i dag, både i norsk og nordisk sammenheng. Man regner med at bestanden har vært i tilbakegang gjennom hele vårt århundre her i landet. Den norske bestanden er anslått til 25–30 par og den finske til 25–40 par. I 1977 var det 11 kjente par i Sverige. Tidligere ble arten sterkt forfulgt av brevdueeiere og jegere. I senere tid har stabile miljøgifter truet vandrefalken. En forholdsvis ny trusel er eggssamlere og falkonerer som røver unger fra reirene. Moderne skogbruk med veibygging, myrgrøfting osv. har ført til økte forstyrrelser og miljøendringer som har påvirket tilgangen på byttedyr.

Nedenfor: Fjellrev forekommer fremdeles både i Finland, Sverige og Norge, og den er totalfredet i alle disse landene. Men bestanden er over alt beskjedent og etter alt å dømme på vikende front. Som mulige årsaker til fjellrevens svake status nevner Nordisk Råds arbeidsgruppe svakere næringstilgang (smågnagere), mangel på åtsler fordi de store rovdyrene er gått tilbake, og konkurranse med en økende rødrevbestand. Dessuten kan ulovlig jakt og plyndring av hi forekomme.

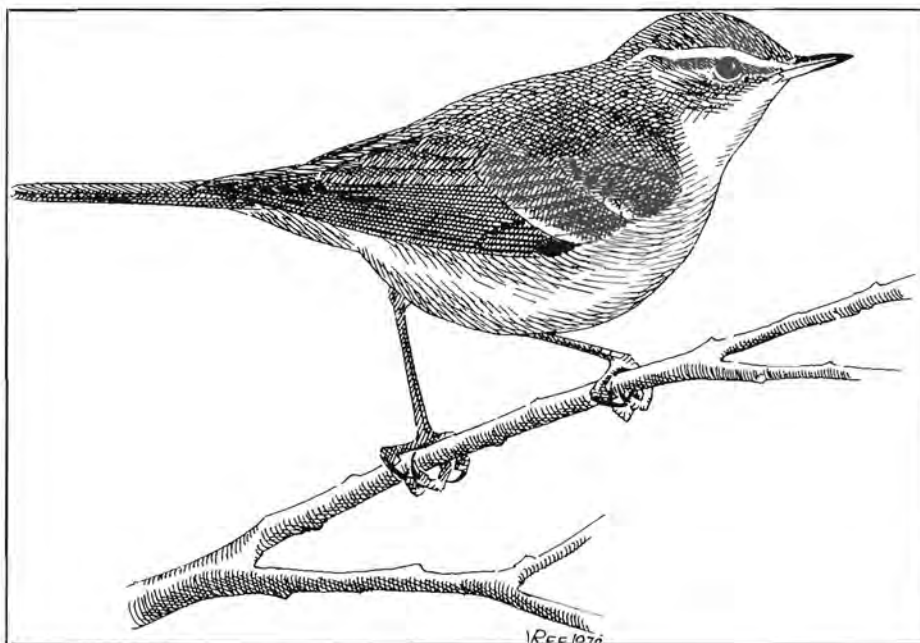
(Tegninger av Viggo Ree).

med vern av arter er man ikke bare opptatt av at de enkelte artene skal overleve, ett eller annet sted. Målet må også være at alle arter skal ha livsrom overalt der de naturlig hører hjemme. At det til dels fins gode bestander av ulv i Sibir og Nord-Amerika er altså ikke noe argument for å la ulven i Norden eller i Norge seile sin egen sjø.

Viktig å være klar over når det gjelder artenes overlevelsessevne er også at det ikke nødvendigvis er antall individer som er avgjørende. Teoretisk er ett individ av hvert kjønn nok til å få en truet bestand på fote igjen, om forholdene ellers ligger til rette. Men i praksis vil en populasjon av f.eks. en stor rovdyrart være i en prekær situasjon om dyrene lever svært spredt og kjønnsfordelingen er skjev. Derfor er det også meget risikabelt å «tynne ut» i en individfattig rovdyrbestand f.eks. med det formål å verne husdyr. Om det innenfor et om-

råde fins en ulvebestand som anslås til 8–10 dyr og man velger å felle 4 av dem for å redusere skadene, er den vesle populasjonen i virkeligheten i ytterste fare. Det skal bare en porsjon uflaks til for at en sånn aksjon rammer alle hannene (eller alle hunnene) i bestanden.

Alle er i dag enige om at ingen art med hjemstavnsrett i landet må utrykkes. Men i virkeligheten er toleransen, særlig når det gjelder rovdyr og rovfugl,

likevel ikke særlig påfallende. Straks en art som har vært svært langt nede begynner å vise tegn til fremgang, reiser det seg krav om regulerende inngrep. Dette kan være ytterst farlig, så lenge man ikke har full oversikt over bestandens størrelse, sammensetning og utbredelse, og dessuten over de faktorer som kan true bestanden. Bedre viten om landets fauna og de enkelte artenes krav er helt avgjørende om vi vil opp-

rettholde en artsrik fauna i fremtiden. Og så lenge vi ikke vet nok, må den aller største varsomhet være en selvfølge når det gjelder en hver art som kan anses for å være truet, sårbar, sjelden eller usikker. Om en bestand blir «for stor» er ingen skade skjedd på lang sikt. Men blir den for liten kan skaden være uopprettelig.

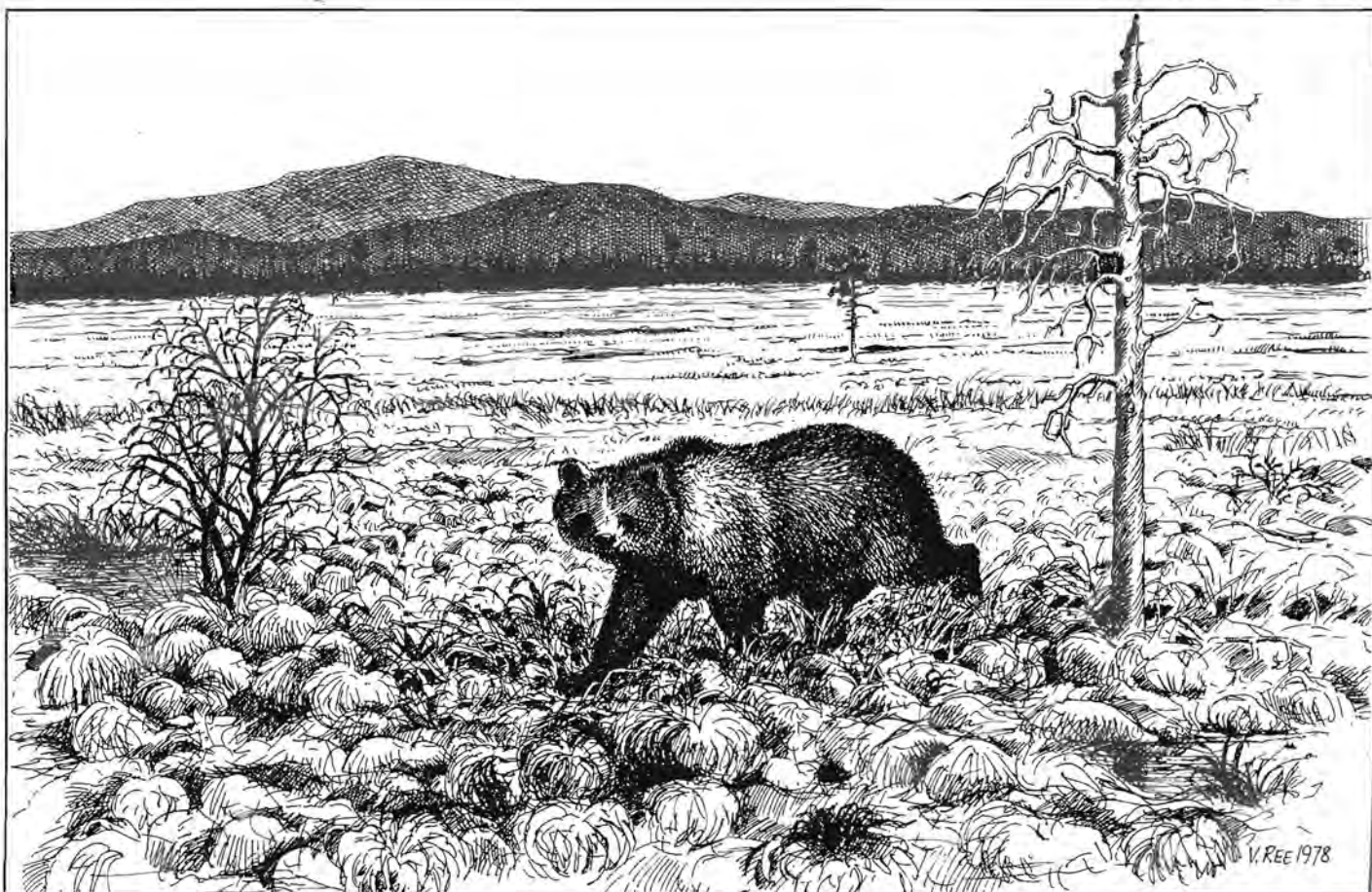

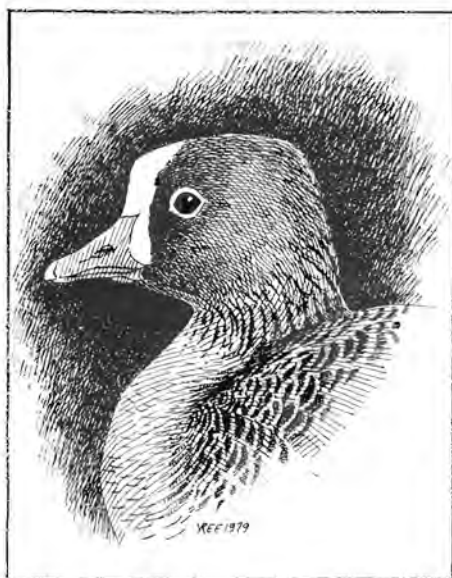
Motstående side: Gaupa har kanskje vist en viss fremgang hos oss i senere år. Men både i norsk og nordisk sammenheng plasseres den som sårbar, mens den regnes som direkte truet i Europa som helhet.

Lappsangeren karakteriseres som sjelden både i norsk og nordisk sammenheng. I samme kategori finner vi fem andre spurvfugler, nemlig trelerke, topplerke, lappsanger, hortulan og kornkråke. Direkte truet hos oss er topplerke.

Denne siden: Bjørnen er den dyrearten som først vakte naturvernets interesse i Norge og allerede på et tidlig tidspunkt ble det gjort fremstøt for å få den fredet. Etter den nordiske gruppens oppfatning er arten sårbar i Finland og Norge, mens den svenske bestanden er så vidt stor at den er plassert i kategorien hensynskrevende.

Tegninger av Viggo Ree.

NORSKE DYR I FARESONEN

Av den nordiske rapporten fremgår det at 8 dyrearter er forsvunnet i Norden siden 1850, mens 23 er direkte truet i dag. Videre er 31 arter oppført som sårbare, mens 18 karakteriseres som sjeldne.

En god del av disse artene forekommer ikke i Norge, og for enkelte er situasjonen muligens en annen hos oss enn i Norden sett under ett. I naturverninspektør Magnar Norderhaugs liste er følgende arter oppført som direkte truet i Norge:

Fugler	Pattedyr
Dverggås	Jerv
Vandrefalk	Fjellrev
Åkerrikse	Ulv
Snøugle	Norkaper
Topplerke	Blåhval
	Knølhval

På/ved Svalbard
Ringgås

Hvalross

Fjelljo
Sabinemåke

Grønlandshval

Blant pattedyr som må anses som sårbare her i landet er piggsvin, oter, bjørn, steinkobbe (fjordsel) og nise. Usikkerhet rå når det gjelder alle flaggermusene, svart rotte (i motsetning til den brune!), havert (gråsel) og finnhval. Gaupe er havnet i kategorien sjelden.

Av fugler er det en lang rekke arter som anses for å være sårbare hos oss: Storlom, storskarv, toppskarv, havelle, sædgås, sangsvane, kongeørn, hønsehauk, havørn, fiskeørn, jaktfalk, dvergfalk, storfugl, trane, lomvi, lunde, skogdue, hubro, nattravn, gråspett, hvitryggspett og svartspett.

Fugler med usikker status er stjertand, svartand, sjøorre, spurvehauk, tårnfalk og sivhøne.

Øverst på siden: Dverggåsa, som hekker i fjelltrakter i de nordlige landsdelene, er direkte truet i hele Norden. Denne vesle gåsa er truet av mange farer, både på hekkeplassene, under trekket og på overvintringsstedene. Ulovlig jakt og fangst (særlig i mytetiden), vassdragsreguleringer og økende rødrevbestand er en trusel i hekkeområdene. På rasteplassene langs trekkveiene er jakttrykket økende og biotopene utsettes for endringer i forbindelse med jordbruk. Dette gjelder også på overvintringsplassene.

Over: Lappfiskanda regnes som sjelden hos oss, mens den anses for å være blant de sårbare artene i Norden.

Truet i Norge

I sitt notat om truede arter i Norge har naturverninspektøren for Sør-Norge satt opp denne listen.

Artsgruppe	Direkte				
	truet	Sårbar	Sjelden	Usikker	Total
Planter	6	21	29	—	56
Amfibier	—	—	2	—	2
Reptiler	—	—	1	—	1
Fugler	5	23	22	6	56
Pattedyr	6	6	2	4*	18*

*) Antall arter er her i virkeligheten større, i det tallene bl.a. omfatter flaggermus kollektivt.

TRUEDE PLANTER I NORGE

Fem plantearter som forekommer i Norge må i dag karakteriseres som direkte truet. Det er Sibirstjerne (*Aster sibiricus*), purpurkarse (*Braya purpurascens*), klengelerkespore (*Cordyalis claviculata*), mykt havfruegras (*Najas flexilis*) og masinjelt (*Oxytropis deflexa*).

Sibirstjerne forekommer på en eneste, sterkt begrenset lokalitet i Rørostraktene. Ellers forekommer den overhodet ikke i de nordiske landene. Tidligere fantes arten også på en annen lokalitet, der den nå er forsvunnet, mens den er i tilbakegang i den siste nordiske lokaliteten. *Sibirstjernen* ble i 1922 fredet mot skade og ødeleggelse, men det er ikke gjort noe for å verne selve voksestedet. Vassdragsregulering har bidratt til tilbakegangen, dessuten regner en med at samlere kan ha gjort sitt. Arten er dessuten svak i konkurranse med andre planter.

Purpurkarse. Også denne arten forekommer nå bare innen et begrenset område i Norden, nemlig ytterst på Finnmarkskysten. Den har ellers en sirkumpolar utbredelse og vokser bl.a. på Svalbard. Etter alt å dømme er den norske forekomsten av purpurkarse ikke i tilbakegang, men individtallet er ytterst beskjedent. Planer om hyttebygging innen artens meget begrensede utbredelsesområde er en akutt trusel.

Masinjelt er bare kjent fra en lokalitet på Finnmarksvidda. Arten trues av vassdragsutbygging, og dessuten har samling forekommet.

20 plantearter som forekommer i Norge anses som sårbare hos oss, mens 29 karakteriseres som sjeldne. I IUCN regner man med at omkring 10 prosent av verdens høyerstående planter er truet på en eller annen måte. ❀

I den nordiske rapporten om truede arter fins bl.a. denne tabellen der man har prøvd å fordele de truede plantene i grupper etter de faktorer som virker negativt på dem.

Type av trusel	Utryddede arter	Direkte truede	Sårbare arter	Tilsammen
Friluftsliv		1	3	4
Gruver, grustak o.l.	1		2	3
Tilvoksing		6	17	23
Jordbruk	1	4	6	11
Skogbruk		2	8	10
Urbanisering		2	4	6
Vanninngrep		6	14	20
Plantesamling	2	1	3	6
Naturlig årsak		2	1	3
Ukjent årsak	2		2	4

Over: *Sibirstjerne*, som forekommer bare ett sted i Norge og Norden, har vært fredet siden 1922, men er likevel i tilbakegang. Både denne arten og masinjelt (under), som også bare har ett voksested hos oss, er bl.a. truet av vassdragsutbygging. (Tegninger fra den nordiske rapporten).

Orrhane. Foto Rolf Sørensen.

BREDO BERNTSEN

URSKOG OG DYRELIV

I mange år allerede har det moderne høyteknifiserte skogbrukets innvirkning på faunaen vært diskutert. Det har vært vel kjent at flere arter er sterkt avhengige av og nær knyttet til gammel-skogen. F.eks. mange slag meiser, hakkespetter og ugler. I Sverige har man derfor de senere år startet undersøkelser omkring utbredelse og biotopkrav (biotop = leveområde) for sjeldne og truete arter som kongeørn, slagugle, tretåspett og hvittryggspett. Men hvordan er det med arter som ennå ikke regnes som truete? Må vi ikke regne med at mange av disse også kan påvirkes negativt av det moderne skogbruket? To interessante arter i denne sammenheng er storfugl (tiur og røy) og mår. Om måren finnes det ingen dokumentasjon til nå om artens eventuelle avhengighet av gammel, urørt skog. Men om storfuglens avhengighet av gammelskog, finnes det allerede flere solide påstander.

Siden vinteren 1973/74 har det i Sverige pågått en omfattende rovviltundersøkelse i Norrbottens len – en undersøkelse som også kan belyse spørsmålet om hvilken betydning urskogen har for storfugl og mår. Undersøkelsen foregår i marken vinterstid etter vitenskapelige sporingsprinsipper. Kjernen i undersøkelsen omkring bestandene av mår og storfugl var basert på en analyse av forskjellen mellom forholdene i et urskogområde og et «ikke urskogområde». Definisjonen på urskog er her: *gammel, urørt skog som er dannet gjennom naturlig foryngelse på urørt skogsmark*. Det området som er urskogspreget er Muddus nasjonalpark som er på ca. 500 km². Innen Muddus er det ikke avvirket skog siden begynnelsen av 1900-tallet. I sammenlikningsarealet derimot pågår normalt skogbruk, med få innslag av urskog. Resultatet av undersøkelsen ble offentliggjort i tidsskriftet Flora och Fauna (1977:1) av bl.a. forskeren Anders Bjärvall under tittelen: «Urskogens betydelse för tjälder (= storfugl) och mård». Det er ikke av liten viktighet for debatten her hjemme om den sterkt avtagende storfuglbestanden. Man fant nemlig påtakelig større bestander av både storfugl og mår i Muddus enn i områdene utenfor. *I urskogen i Muddus nasjonalpark viste det seg å være 3–4 ganger så mye storfugl som i skogbruks-*

arealene utenfor – mens spor av mår ble påtruffet 2–3 ganger så ofte i urskogen som i vanlig skog.

Det er viktig å presisere at forskjeller av annen art enn forskjeller i selve skogsbildet er tatt med i analysen – slik som større snøscooter-trafikk og andre jaktregler utenfor Muddus enn innenfor. Disse forskjeller er av liten betydning, bl.a. fordi jakt etter mår og storfugl bare forekommer i liten grad.

Konklusjonen på undersøkelsen ble altså at både storfugl og mår finnes i betydelig tettere bestand i Muddus nasjonalpark enn i de omliggende skogs-trakter. Årsaken til dette er i hovedsak de fundamentalt forskjellige biotopene! Når urskogen blir uthogget og erstattet med forryngelsesflater av mer monotont slag, mister åpenbart området kvaliteter som er vesentlige for bl.a. storfugl og mår. For storfuglens vedkommende har tidligere den finske forskeren Seiskari vist hvor avhengig tiur og røy er av føden nettopp i gammel-skogen. Altså et ikke bare de direkte utrydningstruete og sjeldne dyrearter som kommer i klemma av det moderne skogbruket, men også den mere vanlige faunaen. Dette faktum viser i tillegg hvor viktig det er med nasjonalparker og reservater som referanseområder.

Uten å ha urorte naturtyper blir det nesten umulig å utforske hva store menneskeskapte forandringer i naturen – som det moderne skogbruket – medfører.

Videre må det være et sterkt motiv for fortsatt å søke å bevare så mye som mulig av det som ennå er igjen av urskogsarealer. Interessant i så måte er uttalelsene som viltstellkonsulenten for Østlandet, Arne Gabrielsen, nylig kom med på skogoppsynssamlingen i Oppland. Han mente det var viktig med samarbeid mellom skogbruk og viltstell. Skog og vilt hører naturlig sammen og representerer en nær sagt evigvarende ressurs. Men det må tas *økologiske hensyn* og *flerbrukstanken* må trekkes inn. Man må ta hensyn til viltet og fuglelivet i skogbruket om det ikke skal ødelegges.

Det kan vel her kanskje tilføyes at skogen utover å være en skogsvirkerressurs, viltressurs og forskningsressurs også har en sosial og psykologisk funksjon som friluft-, trivsels- og opplevelsesressurs som taler for bevaring av urskogen. ❀

NORMANN HEITKØTTER

VERN OG UVERN AV ROVFUGLENE

Våre rovfugler er gjennom fredningsbestemmelser de senere årene vernet, slik at i dag er samtlige arter fredet hele året. Disse tiltakene var helt nødvendige. Enkelte av artene var på kanten av utryddelse og måtte ha øyeblikkelig beskyttelse. En annen grunn var at artskjennskapen hos folk flest var mangelfull, slik at alt måtte fredes, hvis en ville ha et skikkelig vern av de virkelig utsatte artene, rent jaktlig sett.

Det er også mulig at myndighetene hadde innsikt nok til å ta sikte på en holdningsendring hos folk flest, til begrepet rovfugl. Det var jo tross alt ikke så lenge sidedn det var skuddpremie på artene. Jeg er iallefall sikker på at holdningen har endret seg hos mange, bare ved at artene fikk en slik vernestatus. Dette gjelder nok særlig ungdommen.

Men alle var ikke like begejstret for

vern. At småfeholdere og reineiere var imot, kan forstås. Men når alminnelige jegere stilte seg negativt til tiltakene, og faktisk i de senere år har arbeidet intenst for å få opphevet fredning av hønehauk, så er det en beklagelig holdning hos en gruppe som faktisk kan ta «saken i egen hånd».

Høsten 1978 var jeg tilstede på et «jervmøte». Under debatten var det flere som ved siden av jervplagen i saueflokkene, også kom inn på at ørnefredningen måtte oppheves.

Sett ut fra dette må en lure på hvor lovlige vi egentlig er her i landet, hvor mange rovfugl er egentlig skutt illegalt siden fredningen tok til? Noen tilfeller kjenner vi til og som er politietterforsket og pådømt.

Men som så ofte ved slike bestemmelser, så ble de ikke fulgt opp med

Spurvehauk. Foto Ivar Harjar.

skikkelige kontrolltiltak. Dette kan også forstås. Det er kostbare tiltak og det setter store krav til den som skal kontrollere. Likevel må dette gjennomføres hvis vi vil noe positivt med vernet.

Men denne skyting av fugl og rase- ring av reir for å sikre egne interesser, er bare en side av problemene. De må også kunne løses ved opplysning, erstatningsordninger og en fast holdning hos Viltadministrasjon og sentrale politikere.

Adskillig verre er den illegale, kommersielle utnyttelse av artene. Det kan være så «uskyldig» som reirfotografering. Verre er den rene plyndring av reir, egg og unger til samlings og falkonerformål. Det ligger store summer i slikt rov idag, og en viss «sport» er det kanskje bak også.

Turistinteresser har også, iallefall før, lokket med adgang til å se sjeldne rovfuglarter. Jeg kjenner til et eksempel der det ved skilting med pil, viste «til ørnereiret».

Og her er det uroen ved hekkeplass som er faremomentet.

Som oppsynsmann i en nasjonalpark ble jeg sist sommer engasjert gjennom noen dager og netter med noen utlendinger som viste stor interesse for et fjellvåk- reir. De hadde med fullt utstyr, bl.a. klatreutstyr i bilen. Om det var plyndring eller filming de var ute på er noe usikkert. De ble skremt og trakk seg ut og kullet på tre fjellvåkung- er ble reddet.

Det virkelig positive i denne saken var at flere hytteeiere og gardbrukere var interessert i å få greie på hva som gikk for seg, bl.a. ved kontroll i sjølbetjeningsbommen og ved opplysninger til meg. Dette er positivt fordi det tross alt ikke er så mange tiår siden en annen hytteeier skjøt en fjellvåkhun på reir, fordi han mente den var farlig for ungene hans.

Men det jeg har nevnt av positive og negative ting er likevel for bagateller å rekne, mot å få orden på den planlegging og utnyttelse av våre utmarksområder som foregår i dag. I forbindelse med denne planleggingen er det helt nødvendig at leveområdene til disse sårbare rovfuglartene sikres. Det må være et krav at planleggerne har innsikt i og tar hensyn til disse forhold. Og det er like viktig at politikerne viser like positiv vilje til å følge opp planleggingen.

gen. Dessverre, må jeg si, det er ikke slik enda.

Som et ekstremt eksempel kan jeg vise til hva en kjent politiker i mitt distrikt sa under sitt foredrag på et større seminar under emnet: Arealplanlegging. Han viste til de grendeutvalg som var oppnevnt i en bestemt kommune for å arbeide ut sone/hytte- områder. Men, uttalte han: «Selvfølgelig var det håndplukkete medlemmer i utvalgene, fanatikere på fredning, flora eller fauna ble gitt liten plass». Holdningen er så skremmende og innstilt på så kortsiktig, økonomisk vinning, at vi nok må innstille oss på å engasjere oss politisk hvis våre synspunkter i det hele tatt skal nå fram.

Dette er heller ikke noe enkeltstående tilfelle. Som oppsynsmann har jeg gang på gang overfor Norges største friluftsforsamling – Den Norske Turistforening, sagt fra om at oppmerkete turistløyper og hekkeplasser for sårbare rovfuglarter ikke lar seg forene. På tross av dette finner vi innen nasjonalparken en slik oppmerket sti gjennom en dal som tidligere var hekkeplass for bl.a. fjellvåk, jaktfalk og ravn. I dag er bare raven tilbake, og ikke fordi at denne arten er mindre sårbar enn de andre, men fordi den får ungene ut av reiret i mai – før turistsesongen begynner. Men fra siste høst er det åpnet selvbetjeningskvarter i turisthytta i nærheten, slik at raven også blir berørt.

Faren for forstyrrelse av fuglene under revirdannelse, reirbygging og hekking, er nok helt ukjent for denne organisasjonen enda. Det er dessverre slik at disse sårbare artene ikke godtar kompromissløsninger. Enten er forholdene slike at de vil være der, eller de blir borte. Det er heller ikke så mange andre plasser som kan erstatte den de er drevet bort fra, og som oftest er det også forsent det året.

Det er beklagelig at det må vises til slike konkrete saker. Men det er nødvendig å ta de ubehagelighetene som følger med dette nå, hvis vi i det hele tatt skal kunne redde rovfuglene våre.

Selvfølgelig håper vi gjennom saklig informasjon å få alle til å forstå dette. Men vi må nok også enda i mange år være innstilt på å kjempe mot kortsik- tige interesser.

AKSJON FOR ROVFUGLENE

Som et ledd i Norges Naturvernforbunds arbeid for vern av truede arter er «Aksjon Rovfugl» satt i gang – i samarbeid med Natur og Ungdom. Av våre spalter for egenannonser vil oppmerksomme lesere ha sett at aksjonen har lansert et klebemerke som selges til inntekt for arbeidet. Ellers gikk aksjonens budskap ut til hele folket i begynnelsen av mars, da truselen mot rovfugler og ugler ble belyst gjennom en hel uke i programpos- ten «Hverdagen» i radio.

– Men dette er bare en begyn- nelse, sier Tore Killingland og Kjell S. Gulbrandsen, som sitter i styringsgruppen for aksjonen. (De øvrige medlemmene av gruppen er Tore Hansen, Magne Midttun og Vilhelm Thiesen): – Blant annet skal det lages et hefte som forteller hva man i praksis kan gjøre for å verne rovfuglene, og en artikkelse- rie skal distribueres til avisene. Utover våren blir aksjonen inten- sivert. Et kontaktnett utover lan- det skal holde øye med reirplynd- rere, og det blir utarbeidet en in- struks som skal sikre effektivt ar- beid fra «overvåkerne» side.

– Vi vet at det i fjor ble røvet fjellvåk- reir på Hardangervidda og havørnreir i Nord-Norge – det skal ikke gjenta seg!

Aksjon rovfugl i aksjon – Tore Killingland (til venstre) og Kjell S. Gulbrandsen.

HARDANGERVIDDA

Hårteigen. Foto Fred Friberg.

– ennå i faresonen

Neppe noen annen naturvernsak her i landet har utløst en så sterkt innsats gjennom så lang tid som spørsmålet om vern av Hardangervidda. For Naturvernforbundet har denne saken vært sentral siden 1960-årene, Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) har hatt Hardangervidda som helt dominerende arbeidsfelt, og det regjeringsoppnevnte Hardangerviddautvalgets utredning presenterer et materiale som når det gjelder omfang og grundighet savner sidestykke. Ikke i noen annen sak om områdevern er det gjort et så grundig og samvittighetsfullt forhåndsarbeid. Ikke i noen annen sak har man hatt en så trygg plattform å stå på. Og ikke i noen annen sak har man hatt et så overbevisende grunnlag for vern –

sett fra et hvilket som helst synspunkt – som når det gjelder Hardangervidda.

Det arbeidet som er nedlagt, ved felles innsats av mange gode krefter, har gitt resultater – foreløbig. Verneviljen vant i regjeringen, selv om det var en knapp seier. Konesjonssøknadene for Veig og Dagali ble avslått. Og nå foreligger stortingsmeldingen om Hardangervidda, med forslag til betydelige verneområder – en sentral nasjonalpark på 3400 kvadratkilometer og et par landskapsvernområder.

Men dermed er ikke slaget vunnet. Buskerud fylke har anket avgjørelsen når det gjelder Dagali, og sterke krefter vil ha ny behandling av Veig. Og til alt overmål har grupper i bygdene omkring Hardangervidda, støttet av Nor-

ges Bondelag, gått sterkt ut mot nasjonalparkplanen. Denne motstanden bygger hovedsakelig på hypoteser, ikke argumenter. Spådommen går ut på at betegnelsen nasjonalpark vil virke som en magnet på halve Europa. Man viser til at massetilstrømming har skapt faretruende slitasje i nasjonalparker i andre land, og til trafikkøkning i et par nordnorske nasjonalparker. Men man glemmer avgjørende momenter: 1) Uten miljøvernmyndighetenes vitende og stikk i strid med intensjonene bak nasjonalparktanken er bilvei ført så å si fram til grensen av de to nasjonalparkene i Nord-Norge, med økende trafikk som resultat.

2) Undersøkelser viser at f.eks. Dovrefjell og Rondane nasjonalparker ikke

har hatt større trafikkøkning enn andre sønorske fjellområder som ikke er nasjonalparker. Det er altså snakk om en generell økning i interessen for å ferdes i fjellet. 3) Nasjonalparker er ikke det samme i alle land. Noen steder legges forholdene til rette for turisttrafikk, med veier gjennom parkene, hoteller osv. Og noen steder er det så stor mangel både på natur og fri ferdselsrett at nasjonalparker o.l. er de eneste områder for friluftsliv. I disse tilfellene må trafikken bli et problem. Men hos oss vil man nettopp i en nasjonalpark ha muligheter for å styre utviklingen og unngå skadevirkninger.

I stortingsmeldingen om Hardangervidda skisseres en omfattende verneplan som også i høy grad er en flerbbruksplan. Primærnæringsinteresser inntar en sentral plass, hevdvunne rettigheter blir ikke berørt av fredningsplanene, og det legges opp til støtteordninger for jordbruket i bygdene omkring vidda. Betrakter man forslaget som helhet skulle det være all grunn til å vente full oppslutning fra alle som har en del av sin næring på Hardangervidda. Derimot kan det fra et rent naturvernsynspunkt være en del å sette fingeren på. Planen er altså et kompromiss, og det er fra naturvernhold det er slakket av på kravene.

De som går mot nasjonalparkplanen hevder med styrke at de ønsker å verne vidda. Det er formen for vern som er deres ankepunkt. Men ingen argumenter kan rokke det faktum at det bare er nasjonalparkstatus som kan gi de sentrale delene av Hardangervidda et fullgodt vern på lang sikt.

min mening!

min mening!

«På tide at bilene overtar!»

Da jeg leste Borchgrevinks artikkel om «myke trafikanter» måtte jeg smile, – ikke av ham, ikke av artikkelen, men av en episode for noen uker siden, da jeg i samtale med en bilist tillot meg å si at verden fra tidernes morgen egentlig var bestemt for fotgjengere. Dertil svarte han at «nå har dere hatt jorden så lenge, nå er det på tide at bilene får overta». Akkja, det var det. Vi er jo klar over at bilene er kommet for å bli, men med mere velstand blir bil også mer tilgjengelig for dem som ikke ønsker å bruke sine ben, for ikke å snakke om at de ikke bryr seg om luftens

forurensninger. Kyllingstad i sin artikkel poengterer at det fins *noen* fotgjengere enda, men for hvor lenge?

Om vi blir betraktet som samfunnsnyttige, kan være et spørsmål. Jeg tenker med gru på Huxleys forutsigelser i «vidunderlige nye verden». Måtte de bare slå feil før det er for sent, i håp om at menneskene får øynene opp for naturen før det er for sent.

Her kunne nok Naturvernforbundet drive litt mer propaganda med filmer, kåserier og ikke minst i samband med f.eks. Turistforeningen, sende sakkyndige med på turene for å gi oss innblikk i naturens mysterier. Flere turer i lokalmiljø, ville kanskje også innbringe flere medlemmer. Det haster med masseinformasjon i Marka, eller i fjellet, før bilene får overtaket.

Hm.

Om å henge ut folk

Beklager å måtte meddele at jeg ikke liker «Norsk Natur».

Nr. 1 for 1979 inneholder praktisk talt intet annet enn negativt stoff på hver eneste side!

På side 15 tillater redaksjonen seg til og med å navngi alle som stemte Ja til utbyggingen av Alta/Kautokeino vassdraget. – Jeg tror det er svært mange som er meget glade i disse kalde dager fordi de har elektrisitet til blant annet oppvarming. – Det er andre måter å fremme saker på enn å henge ut folk!

I tillegg til negative artikler pre-

senteres det bilder som «Sprayboksing», «Vann-dal-isme» og «Oljeferden i Hardanger».

Nei, – få et mer positivt blad. Ved å fremheve det gode fremmer man det positive i mennesker fordi de får lyst til å arbeide for å bli gode. Et vakkert bilde på veggen kan skape trang til å gjøre det vakkert rundt seg.

Slik som «Norsk Natur» turer frem blir vel parolen: «Hele Norge er jo forsopt, det spiller ingen rolle om jeg kaster litt mer».

Snu om herr Redaktør. La det gode komme i forgrunnen!

Bjørn A. Stangeby

Risen har ikke noe hjerte

Risen har ikke noe hjerte. Han har en pengesekk der det skulle være. Han har ingen hjerne heller, han har en innebygget datamaskin, programmert for vekst i energiforbruket = større B.N.P. = større velstand = større velferd og lykke. Han ser ikke det som er vakkert, bare det det blir penger av, han hører ikke de «lykkelige» menneskers nød-rop. Men han er ikke *enerådende* i noe parti. Han er mektigst i Høyre. Der sitter han temmelig fast i ledelsen. Til gjengjeld er Høyres ledelse på full kollisjonskurs med ungdom, og også med en stadig voksende del av Høyres velgere. Risen i Høyre er i virkeligheten en koloss på lerfotter – det gjelder bare å grave grunnen enda lit mer vekk under ham, så ramler han på sin egen umenneskelighet. Riser kan ikke reise seg igjen når de detter, det kan bare mennesker.

I Arbeiderpartiet er risen på vikende front. Han har slitt ut alle de idealistiske pynteplaggene han kamuflerte seg med – det begynner å bli synlig for alle at han har en pengesekk der hjertet

**min
mening!**

skulle være. Det spennende i Arbeiderpartiet er ikke om velgerne svikter litt mer eller mindre, men om *menneskene* kan vinne makten i partiet. Det farligste for Arbeiderpartiet er at AUF ikke har markert en sterkere natur- og menneskevennlig holdning. Derfor er ungdommen begynt å svikte dem. Utviklingen i partiet må menneskene, naturvernerne i partiet selv snu. Jeg tror de kan det.

Det er utopisk å tro at naturvern kan vinne frem i Norge utenom de store partiene. Vi har ikke tid til det. Naturvernet må arbeide innenfor dem, i dem, ved å støtte mennesket i dem. Vi må være klar over at politiske partier, foruten å være meningsorganisasjoner, er hjem for mennesker. Det tar lang tid å bygge dem opp. De som hører hjemme der vil ikke svikte sitt parti så lenge de har muligheter for å slåss for sine idealer innenfor partiet.

Skulle det bli mulig – som Ole Kobbé drømmer om – å flytte makten i norsk politikk fra de store partiene til mellompartiene og S.V., så må vi være klar over at det er riser i de partiene og. Flest kanskje i Kristelig Folkeparti, men det er noen i Sp, og jeg er ikke helt sikker på om de er fraværende i Venstre og SV heller. Riser vil alltid være tiltrukket av

politikk, det er der de kan få tilfredsstillet sitt grunnleggende behov – makt. Nokså utenkelig er det vel også at disse fire partiene skulle begrave alle sine gamle stridsøkser og forenes i kampen for en menneske- og naturvennlig politikk.

Jeg er enig med Ole Kobbé i at vi må begynne å slåss *mot* noe, ikke bare for noe. Men jeg er ikke enig i at vi som driver vassdragsaksjoner skal stikke pipa i sekk. Men vi må være klar over at vi er deler av en felles kamp, som bekker i et vassdrag må vi prøve å skape grobunn for riktige holdninger, hver på vår kant, og så samle oss til den store kampen mot den store fienden: Den kraftkrevende industri. Greier vi å komme den til livs så kan vi kanskje redde Norge i hvert fall fra videre vannkraftutbygging.

Fremfor alt må vi ikke bli motløse. Vi må sørge for at våre motstandere må betale dyrt for sine «seire», så dyrt at de ønsker de aldri hadde vunnet hverken Orkla-Grana eller Alta-saken. I massemedia vinner vi stadig terreng, våre fiender påstår at vi behersker debatten. Det er opp til oss naturvernere å bruke de muligheter vi har – både i politikk og debatt. Stikk ikke pipa i sekk!

Inger Heiberg

«Vekst – på naturens bekostning».

**min
mening!**

Gunnar Adler-Karlssons artikkel i «Norsk Natur» nr. 1 går fint inn i rekken av treffende varsko om situasjonen. Styrken ligger i at den står for et helhetssyn, har perspektiver i en sammenheng. Forfatteren setter stort og smått inn i et hele, der både kraftbygging, snøscooteren og ol-burken er eksempler på hva det dreier seg om og hvor vi befinner oss. Det er via slike oppstillinger naturvernidéen har en sjanse. Her er det ikke snakk om snurrepiperier som alt for mange lettvektige «oko-frelste» slår om seg med. Satt på spissen – har vi sett for mye om vern av for lite; der forekomsten av en sølle brushane har vært nok til å skrike opp. Slik kan man gjøre en god og stor sak en beklagelig bjørnetjeneste. Det sår tvil og skepsis.

Adler-Karlsson virker troverdig og til å ta alvorlig i det aller meste. Her og der tar han kraftig i. Også han bruker «statistikk» bevisst, f.eks. når han stiller prognoser for flytettheten i Staloloukta – Kvikkjøkk fram mot 1990. Han vet nok, så godt som, at slik vil det ikke gå. Noe skjer som gjør at trenden ikke holder. Det blir ikke så ille. Men så er det heller ikke hans sak å slå av på dette punktet.

Og nettopp her er vi ved en side av saken og ved hans artikkel som interesserer i særlig grad. Adler-Karlsson har liten tillit til politikere, og med god grunn. Han går langt i sin mistilitt: «Tilbake i Sverige har vi en samling elefanthudede byråkrater og politikere – det er snart den eneste typen elefanthud vi har igjen – . . . » Ett sted lenger fram i artikkelen griper han fatt i det egentlige problemet, men slipper det umiddelbart: «Politikerene har ikke mot til å gå mot denne utviklingen, etter som forbud og rest-

riksjoner betyr at han kan miste stemmer . . . » Så lenge vi har og foretrekker demokratiet som styreform, pålegger det oss, flertallet, å forstå og ville det fornuftigste. Det ville naturligvis ikke gavne saken det minste om vi hadde politikere med både mot og vilje til å bryte den onde sirkelen, så lenge et flertall blant velgerne vil ha fortgang i det; økonomisk vekst. Så langt er det tvingende nødvendig for politikerne å kjenne sitt publikum, og med det sjansene til å lykkes med upopulære tiltak. Tilsjuende og sist er det opinionen, dvs. vi som sitter med avgjørelsen. – Derfor trenger vi gjentagne presentasjoner av situasjonen og utsiktene, slik Adler-Karlsson gjør, i hovedsak. Men det vil måtte ta sin tid. Generasjoner vil være like godt mål på det som år. En sak er å uttale seg velvillig i en meningsmåling. – noe annet å ta konsekvensene ved hjelp av stemmeseddelen i et hemmelig valg.

Bjørn Arnfinn Devik

SIGMUND KVALØY

MORMORS RÅD

Jeg vil skrive om en sjø i en skog nær et fjell. Jeg vil ikke si hvor dette ligger hen. – Jeg har i min tid beskrevet for mange skjulte steder – i skoger, på fjell, nær havet – og så kommet tilbake og møtt en hær av turister, lokket dit av min egen beskrivelse. I Norge har vi en naturfilosof ved navn Peter Wessel Zapffe. For en del år siden dannet han «Hold kjeft-klubben» – forkortet til «HK-klubben», etter at han hadde gjort samme oppdagelse. Jeg er blitt medlem av den klubben. Vi har fått høre at vi er en egoistisk elite, med friske og sterke kroppar, som vil ha naturherlighetene for oss selv, som ikke unner folk med svakere ben – kanskje folk som er avhengig av bil – å oppleve naturens uberørte mangfold og stillhet og velde. Vi er en foraktelig, udemokratisk gjeng – noen nevner fascisme. Jeg vil hevde at dette er misforstått, maskinmessig oppfattet «demokratisme» med et resultat motsatt idéen om frihet og like muligheter.

I en annen tid, under en annen samfunnsform, ville jeg ikke anbefale noen å bli medlemmer av HK-klubben. Men vi lever under industrivekstsamfunnet,

– under et styre hvor det er langt sterkere og mer hensynsløse krefter som gjør seg gjeldende enn vanlige folks trang til å oppleve uberørt natur. – Det er en samfunnsform der turistkapital, veientreprenører og reklameindustri herjer, – en samfunnsform der det å skaffe seg bil eller fly eller snøscooter er gjort lett for at de som lager biler og fly og snøscootere skal kunne vokse enda sterkere, – der disse skal kunne utkonkurrere småbedrifter med meningsfullt arbeid, og som kompensasjon for sine arbeideres stress og meningsfattigdom gjøre det lett for dem å trenge inn til jordens siste skjulte steder for å legge det siste gresstrå underlarveføtter av stål. det er en samfunnsform som gjør alle til turister – også på sitt eget hjemsted og hver dag, – hvor alt er flyktig, hvor alle ting skal prøves og så kastes vekk, hvor menneskets indre blir et tomt gap. – Alt dette gir så igjen produksjonsmaskinens hjul enda større omdreiningshastighet. – Dette er buddhismens livshjul i langt grellere framtoning enn Buddha noen gang kunne forestilt seg!

Under en slik samfunnsform – hvor

jordens siste, friske grønne pletter er blitt få, framstår det som en moralsk plikt for oss som vet om slike pletter å slå vakt om disse. Det er en plikt overfor de slekter som skal arve jorden etter oss. For å sitere Zapffe: – De hvite flekkene på kartet – det er *hellige* flekker det. Kartet og rutebeskrivelsene er blitt vår fiende.

En sjø i en skog nær et fjell. Jeg kom der første gang som tolv-åring. Jeg hadde våget meg ut alene i skogen – ville finne et emne til en bue. Det var den gangen unger leste indianerfortellinger og selv prøvde å være indianere. Jeg hadde stadig sett bra emner – i ask og i bjørk og i eier – men det forekom meg å kunne være enda finere emner lenger inn i skogdypet. Til slutt valgte jeg en ualminnelig fin gren, skar den ned med tollekniven. Så skulle jeg hjem, og kunne ikke finne veien. Etter å ha virret om i flere timer, ser jeg det blinke mellom furuleggene. Sjøen er ikke stor – den er bare tre ganger så lang som potetåkeren heime på mormors gård. Det vaket en ørret med det samme jeg

kom ut av skogen. I nord for sjøen var det en bakkehelling med tørre lyngrabber. Lenger oppe ble det brattere, en bergufs førte rett til værs mot en åskam med tett granskog. Jeg var trøtt, og krabbet meg opp i denne hellingen. Satte meg ned med ryggen mot en diger furustamme. Middagssola skinte meg rett i øynene. Rett imot, langt borte over flere blånende åser, steg en fjelltopp opp og tronte ensomt over det frodige skogslandskapet. Senere fikk jeg vite hva navn denne fjelltoppen er gitt av bygdefolket, men jeg vil ikke rope det her.

Det varte ikke lenge før tolvåringen sovnet inn der i solhellinga. Jeg våknet ikke før ut på tidligkvelden. Kanskje det var en lyd som vekket meg, – eller et flertall av vage sansninger av et annet levende vesen like ved. Iallfall våknet jeg til synet av en stor, brunsvart, raggete skikkelse et kort stenkast ifra meg, delvis skjult av en klynge villripsbusker nedenfor meg ved vannkanten. Lyset var ikke godt lenger, så det var vanskelig å se hva det var, og skikkelsen var helt uorørlig. Det jeg kunne se var et stort hode og øvre delen av en kraftig overkropp, og to mørke øyne som syntes å se rett på meg.

Jeg var vokst opp med store skoger på alle kanter, mellom grove husvegger laget av virke fra de samme skogene, og med et mangfold av historier om skogsvesener av ofte merverdige slag, – som ualminnelige dyr, skogtroll og bergtroll, haugfolk og hulder. Alt slikt hadde vist seg for mine eldre slektninger eller deres forfedre og formødre. Oldefaren min hadde selv tatt ryggtag med et skogtroll en gang... Det før gjennom meg nå at det måtte være et skogtroll eller en haugkall som satt der nede i kjerrene og så på meg. Det var ikke fritt for at det isnet til om hjerterøtene, og jeg turde først ikke bevege meg, – knapt tenke en tanke. Men så kom minnet fram om noe mormor ofte hadde sagt: – Du må aldri la redselen få overtaket om du møter haugfolk eller andre skogvetter. De er selv redde for oss, for mennesker har tatt fra dem så mye av landet deres. Greier du å godsnakke med dem, gjør de deg aldri noe! – Vel, jeg *måtte* prøve, – det var eneste redningen. Likevel tok det en hel del øyeblikk før jeg mestret meg selv såpass at jeg kunne snakke, og det ble visst

bare som en hes og skjelvende hvisking av det: – Jeg vil deg ikke noe vondt, – jeg vil bare gå hjem! – Midt i den andre setningen forsvant brått hodet i ripskjerret, det braste i lauv og kvister, og straks etter før en mørk – stor skygge gjennom blåbærlyngen bortenfor buskene og inn i den tette skogen ved enden av sjøen.

Jeg vet den dag i dag ikke hva slags vesen jeg hadde på besøk den kvelden. På den tida skulle det visstnok ikke finnes bjørn i de traktene, og andre dyr liknet det ikke på. Senere samme sommeren oppsøkte jeg stedet igjen. Det var ugrent å finne det. Det er en dal-senkning i nærheten som lett leder en vandrers forbi, og skogen omkring står så tett og mørk at sjøen ikke er til å oppdage på avstand.

Siden har jeg ofte gått dit. Jeg har fisket i sjøen, klatret – og falt ned – i bergufsa nord for den, plukket sopp, blåbær, krekling, molte og rips. Ripsen er mindre enn hagerips og mye søtere. den må være bragt dit av mennesker en gang, og jeg har senere også funnet tuft av et hus like ved. I en fordypning har jeg funnet steinheller, aske og forkullede knokler av sau og hest. Etter dette har jeg fått det for meg at det på dette stedet har vært en offerplass en gang i oldtiden. Stedet har den sammensetningen av tre naturelementer som mennesker i mange kulturer synes å ha hatt en forkjærlighet for både i kunstneriske og religiøse sammenhenger: Skog, vann og bergtopp. – Gjerne er det symbolene for frødighet, sammenheng gjennom endring og menneskets litenhet. Av skog er spesielt et par store furutrær fremtredende ved den ene enden av sjøen. Dermed gis sterke assosiasjoner til gammel kinesisk og japansk kunst og naturfilosofi.

Det er noe ved stedet jeg ikke kan forklare. Jeg har overnattet der mange ganger, og da har jeg ofte hatt liknende besøk som den første gangen. Etterhvert er jeg ikke redd for slike besøk. – Kanskje har det med saken å gjøre at jeg alltid har fulgt mormors råd. Forøvrig tror jeg nå at det er *jeg* som er gjesten. – Jeg blir kanskje tatt vel imot fordi jeg alltid har prøvd å tå meg med varsomhet og omtanke overfor alt som lever i og ved sjøen. – Jeg har aldri tatt med meg mer enn to fisker. Av og til rydder jeg unna høgvokste årsplanter

for at ripsbuskene skal få mer lys, og det hender jeg graver opp jorda litt for å gjøre den luftig og noen ganger har jeg hatt med gjødsel og spredd ut der hvor jeg syntes det kunne bli satt pris på.

Det er mange andre steder i naturen som fra barndommen av har blitt en del av meg selv, slik som denne sjøen med skog og berg. Det er med sorg jeg må slå fast at alle disse andre, spesielle stedene nå er blitt ødelagt, – av veianlegg, turisttrafikk, vasskraftutbygging. Noen ganger har jeg kjempet imot så godt jeg har kunnet, – av og til har mange andre vært med. Men det har ikke nyttet. Det har hver gang blitt opplevd som om det ble skåret stykker ut av min egen kropp. Det er blitt sår som har vondt for å gro igjen. Kroppen min er full av arr. Noen ganger brister sårvevet igjen og nytt blod renner ut.

Jeg har mange venner. – i Norge, Sverige, Sameland, Island, på kontinentet i Europa, i Amerika, India og Nepal – som i dag snakker på samme måten, som opplever det samme. Vi lever i en konstant presset beleiringstilstand. Fienden er overmåte mektig; hans generaler forstår ikke engang at vi skades, de tror vi bare snakker i villelse eller at vi er et så lite fåtall at vi bør ryddes vekk, for vi står iveien for flertallets framskritt. Noen ganger får vi inntrykk av at vi likevel betraktes som til en viss grad nyttige, – som forbrukere, dvs. som råstoff til fiendens sementblander.

Vårt eneste håp synes nå å være knyttet til fiendens ødeleggelse av seg selv, – at han i sin blinde grådighet fortærer sitt eget indre, slik at en dag bare det ytre, tomme skallet vil stå vaklende tilbake. Vi som er interessert i naturens historie, har sett liknende ting skje tidligere: Mange plyndrings-sivilisasjoner har blitt til skall og så falt i grus. Og: Det er om dagen adskillig håpefullt stoff i fiendens egne massemedia, – vitnemål om at skall-tilstanden er nær. Men vi må ikke passivt vente på den timen! – Hver grønn flekk vi kan bevare, – ethvert tiltak som gir menneskene trening i samarbeid med natur og medmennesker, – alt slikt utgjør den halmstråmatte som en grønn framtid er avhengig av!

Måtte de få skogsjøer som ennå er der – i det minste i menneskenes sinn – gi oss styrke til å greie overgangen!

Pengeverdier eller miljøverdier?

AV

OLAV BENESTAD

Energidebatt er egentlig verdidebatt. Ved kraftutbygging vinner vi visse materielle verdier, mens andre miljømessige verdier går tapt. Spørsmålet er da hvordan verdiene skal vurderes opp mot hverandre. Det er her viktig å ha klart for seg at det på den ene siden finnes verdier som kan måles i kroner og øre, mens vi på den annen side har verdier som ville miste sine kvaliteter om de ble målt med samme målestokk. Hvis vi skulle prøve på *det*, ville vi gjøre noe av samme feilen som Kong Midas – ved at alt han rørte ved, ble til gull, forsvant også gjenstandenes egentlige kvaliteter. Noe av den uberørte naturens verdi henger nettopp sammen med at den ikke er knyttet til det pengeøkonomiske systemet. For de fleste burde det også være klart at sosiale verdier og en tradisjonell livsform heller ikke kan måles i penger.

Økonomer vil gjerne forsøke å gjøre alle verdier om til penger, slik at de kan

inngå i deres endimensjonale modeller. Fra miljøvernhold bør en være svært forsiktig med dette. Tvert imot vil det være mer rimelig at den endelige vurdering blir foretatt på miljøverdiens premisser. Dette vil si at i stedet for å gjøre om miljøverdier til pengeverdier, bør de verdier som den økte energibruken gir opphav til, vurderes i forhold til miljøverdiene som går tapt ved ytterligere energiutbygging. Da må vi også være klar over at vi fra de verdier som den økte energibruken gir opphav til, må trekke de verdiene vi ville ha fått dersom pengene var investert i annet enn energiutbygging.

Politikk er definert som fordelingen av goder eller verdier i samfunnet. Dette innebærer at vi må foreta en politisk avveining mellom de verdier som vinnes og de som går tapt ved f.eks. en vannkraftutbygging. En slik avveining, der også sosiale kostnader, miljøulemper og framtidige generasjoners behov

trekkes inn, har hittil ikke vært vanlig. Likevel er det i prinsippet ingen annen avveiningsform enn den som gjelder for andre politiske beslutninger – f.eks. når statens eller kommunens midler skal fordeles på de ulike budsjettposter. Også her er det tale om verdimessige vurderinger. Verdipremissene er egentlig de avgjørende – hvilke budsjettposter er de viktigste? I samme grad som vedtakene fattes ut fra tilsynelatende «nøytrale» økonomiske kriterier, i samme grad skyver en bare de egentlige verdikonflikter under teppet. Poenget er at verdivalget må foretas klart og bevisst.

For å kunne foreta en verdimessig vurdering av ytterligere kraftutbygging, må vi for det første vite hva energien skal brukes til. Med et slikt utgangspunkt må vi f.eks. begrunne hvorfor den kraftkrevende industri i år 1985 vil skape slike verdier at den bør få tildelt 25, 30 eller 35 TWh fastkraft – og

Mus og menn i Masfjorden

Følgende almengyldige innlegg er, apropos truede dyrearter, klippet fra bladet «Strilen» 17. februar i år:

I tysdags-Strilen står det å lesa at musa har gjort etter måten store skader på nyare plantefelt i Masfjorden. I fjor var det registrert meir skade på unge granplantar enn på mange år, står det å lesa.

Me har og friskt i minne

meldinga om at det i fjor vart skote meir rev i Masfjorden enn på lenge. Dette hadde nok samband med at skotpremien vart sett opp til 300 kroner. Dei menn som står bak vedtaket om auka rovdyrpremie fekk altså sjå utslaget på statistikken.

No er det eit anna utslag dei får sjå. For når reven som skulle halda musebestanden i sjakk er borte, ja då vert det overproduksjon på mus. Og mus må ha mat. Difor er det ikkje noko underleg i at mus har øydelagt både to og tre tusen plantar.

Masfjordingane har der-

med fått seg eit aldri så lite grunnkurs i økologi, og det dei bør lære av dette er: Alt heng saman i naturen. Ein kan ikkje tenkje isolert her, men sjå det heile i samband. Det er altfor lett å berre sjå på pengane når det er spørsmål om å auka skotpremien. For naturen sler att, om du set inn aldri så mange pengar.

Det er to ting ein no kan gjera – å gå til storinnkjøp av musefeller og gaudaost er det eine. Det andre får de tenkja dykk sjølve. De må ikkje gløyme det økonomiske aspekt i vurderinga!

Mikkel Mus

BÅDE BOK OG PLAKAT!

«Energi, miljø og samfunn» foreligger nå i ny, omarbeidet og ajourført utgave. **Pris kr. 60,-.** – Morten M. Kristiansens fargeglade illustrasjon på bokomslaget er også trykt som plakat i format 60 x 90 cm. – Plakaten «Vassdragsvern» koster kr. 30,-.

1990

1985

1979

Dette er en bok som peker på
alvoret i energi- og resursproblemerne
– nasjonalt og globalt –
en bok for dem som leter etter
en løsning på energispørsmålene:

- Er det riktig å satse på fortsatt storforbruk – eller ønsker vi en alternativ resurspolitikk?
- Atomkraft – en snarvei til lykken? Eller en blindgate for menneskeheten?
- Kan energioptimering sette bom for fortsatt vannkraftutbygging?
- Er solenergi, vind- og bølgekraft alternativer til atomkraft og oljekraft?

Energi, miljø og samfunn – en håndbok spekket med data og nøktern diskusjon – fyldigere enn noen annen publikasjon på norsk – vil vise vei i energidebatten.

Aschehoug

**ENERGI, MILJØ OG
SAMFUNN**

Norges
Naturvernforbund red.

vi må begrunne hvorfor det alminnelige elektrisitetsforbruk samme år skal ligge på 50, 55 eller 60 TWh. Vi må også vite *hvem* som eventuelt vil få sin levestandard hevet om elektrisitetsforbruket øker, og hvilken form for levestandard-søkning eller elektrisitetsforbruk dette vil innebære. Først *da* kan vi vurdere hvilket nivå energibruken bør ligge på – det nytter ikke å si at videre kraftutbygging fører til større sykehus, bedre boliger og økende velferd når sykehus og boliger likevel bare tar en beskjeden del av energikningen, og det er et stort spørsmål hvem som ellers får øket velferd og på hvilken måte.

Så lenge avveiningen er usikker, bør det være et godt prinsipp å la tvilen komme naturen til gode, det vil si å beholde de eksisterende verdier framfor å rasere dem og satse på noe annet som kanskje viser seg å være mindre verdifullt. Vassdragsreguleringer er i praksis ugjenkallelige. Vi må derfor ikke gjøre som den glade gutt Øyvind som solgte bukken for en vannkringle – som valgte det kortsiktige framfor det langsiktige.

Litteratur om natur

Naturvern er tydelig et emne som fenger, interesserer og inspirerer til innsats skal man dømme etter den litteraturflom som kommer ut hvert år om dette. Naturvernforbundet ga derfor allerede i 1972 ut publikasjonen «Litteratur om natur» for på denne måten å gi interesse en mulighet til å orientere seg innen området.

Forfatteren, *Bredo Berntsen* og Naturvernforbundet har imidlertid følt behov for en ajourføring av publikasjonen, noe som nå har resultert i et tillegg til «Litteratur om natur» som dekker

perioden 1972–1977. Trådene er igjen samlet, omtalt og systematisert til beste for alle som ønsker å utdype sitt natursyn.

86 sider.

Pris kr. 15,-.

AKTUELT OM VÅRE ØRNER

Av Karl Hagelund

Grøndahls naturbøker har fått en verdifull tilvekst med «Ørn». Egentlig er det to bøker mellom de samme permer. boka kan nytes som et bildeverk om våre to egentlige ørnearter, kongeørn og havørn. Samtidig er boka en samling av saklige fakta om de samme arter. «Ørn» er derfor et viktig bidrag i arbeidet med vern og forvaltning av disse arter, som Norge har et spesielt ansvar for, da de siste livskraftige stammer i Europa finnes nettopp hos oss.

I oversiktlige avsnitt gis det innsikt i ørnens situasjon. Viktige tema som næring, forholdet til husdyr og tamrein, hvilke trusler ørnene er utsatt for, herunder miljøgifter, er gitt bred plass. Forhåpentligvis vil mange av de uriktige forestillinger om hvor skadelige ørnene er, bli ryddet bort, på bakgrunn av de saklige opplysninger boka gir. Videre gjøres det nøkternt rede for hvorfor vern av ørnene er nødvendig, og hvordan dette bør skje. Det gis eksempler på hva en i andre land gjør for å bevare de siste rester av ørnestammene. Anstrengelsene for å beskytte de siste havørnene i Vest-Tyskland, maner til ettertanke.

De få strekillustrasjonene og tabellovversikter forfatteren supplerer teksten med, gjør stoffet lettere tilgjengelig.

Når det gjelder Sixten Jonssons fotografier, er de overveldende. Kanskje noen ganger for overveldende med store og litt uskarpe motiver. Anmelderen sitter av og til med følelsen av å få ørnenes privatliv på litt for nært hold. Noen linjer fra forordet gir imidlertid forklaringen: «Sixten Jonsson reirbil-

Natur- kalenderen 1979

– ennå noen
eksemplarer
igjen!
Men send
bestillingen
nå!

Bruk gjerne kupongen på
side 62

der fra 1960-årene er derfor ikke bare bevisst valgt p.g.a. sin kvalitet. Bak ligger også ønsket om at 1970-årenes tallrike naturfotografer forskåner våre rovfugler for mer reirfotografering, og heller velger andre jaktmarker.» Etter anmelderens syn skal det heretter føres meget sterke argumenter for å forsvare nødvendigheten av å drive mer fotografering av ørn på hekkeplassen. De bilder Jonsson (og andre) ikke kan bidra med, er trolig nødvendige. Skal noe innvendes mot denne type bøker, må det være at de store fotografiene i for stor grad bryter opp teksten.

Vi trenger flere slik bøker om våre truede arter. Noen bør se det som sin oppgave i naturvernarbeidet å skrive slike bøker. «Ørn» bør ha en selvfølgelig plass i bokhylla hos naturvernfolk!
Magnar Norderhaug: Ørn
Foto: Sixten Jonsson
Grøndahl & Søn Forlag A/S 1978.
95 s.

NÅ ER DET BLITT BILLIG

Vi mener at alt utgir har varig verdi. Men ettersom det stadig skjer nye ting på naturvernets område, vil våre publikasjoner ikke være å jour i all evighet. Derfor selger vi nå ut restopplaget av noen publikasjoner til sterkt reduserte priser.

HVEM GJØR HVA I NATUR- OG MILJØVERNEN?

Av Alf-Inge Jansen. Utgitt 1972. Format A4 – 352 sider – **Pris kr. 20,-** (Før kr. 27,-.)

LITTERATUR OM NATUR: En bibliografi av Bredo Berntsen. Utgitt 1972. Format A5 – 96 sider – **Pris kr. 5,-.** (Før kr. 16,-.)

**FINNMARKSVIDDEN FOR
HVEM?** Av Øystein Dalland. Utgitt 1972. Format A5 – 48 sider – **Pris kr. 5,-.** (Før kr. 12,-.)

TO BØKER OM JOTUNHEIMEN

Om verneverdier, utbyggingsplaner og myndighetenes spill om vannet – vårt felles livsgrunnlag.

«*Den korte sannhet*». Utgitt av Grøndahl & Søn Forlag, kr. 28,-.

«*Etter oss*». Utgitt av Sjeltreko-gruppen, en aksjonsgruppe for vern om Jotunheimen. Kr. 18,-.

Begge fås kjøpt i Naturvernforbundet.

Med dette slagordet skal
«AKSJON ROVFUGL»
nå intensiveres

Til tross for at alle
rovfulger og ugler er
fredet etter norsk lov
trues de fortsatt av

- uvitenhet
 - miljøgifter
 - falkonerer
 - samlere
- og av stadige innhogg
i våre naturområder.

**STØTT «AKSJON
ROVFUGL»**

– kjøp merker!

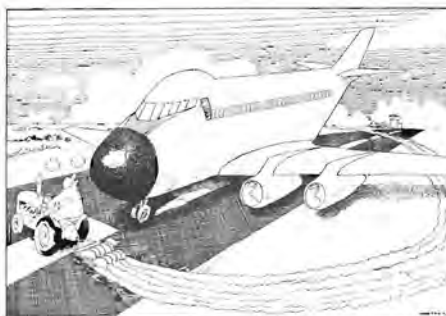
Nytt klebemerke (5 cm),
sett å 5 stk. kr. 10,-.

Nytt stoffmerke (8 cm) kr. 10,-.
Bruk bestillingskupongen
side 62.

MANGE MENER AT ØKOLOGI

er noe bortimot det beste Norges
Naturvernforbund har å by på.
Kjøp en – og se selv!

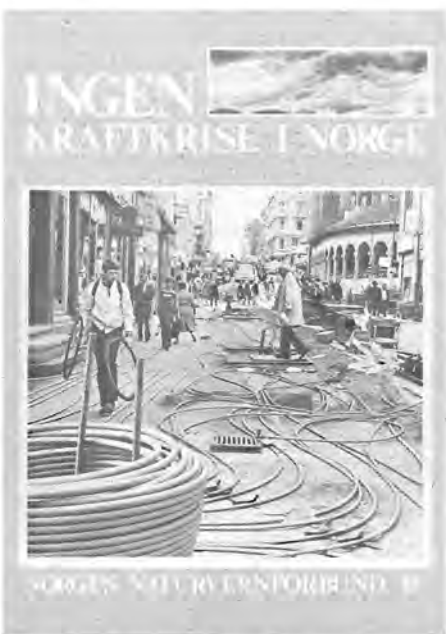
Hftet er skrevet av Perarvid
Skoog, og er på 48 sider i format
A5, rikt illustrert. Pris kr. 15,-.

«Ringene sluttet»

**MORTEN
M. KRISTIANSEN**
har for vane å uttrykke seg

«KORT OG GODT»
og siste nytt er at han også
uttrykker seg på prospekt-
kort. På 9 forskjellige kort
belyser han en del natur- og
miljøvernproblemer, og du
får kjøpt hele serie for **kr.
10,-**.

Ny publikasjon fra Norges Natur-
vernforbund – med det viktigste du
trenger å vite i debatten. 24 sider –
format 18 x 24 cm – **Pris kr. 10,-**.

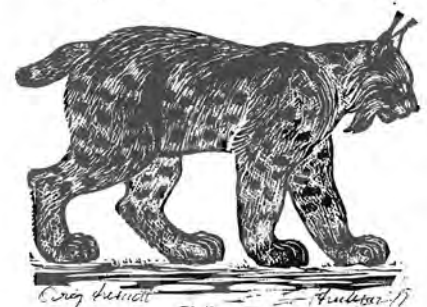
De fem store

– nå i tresnitt av Eivind Struksnes.
Velg mellom bjørn, ulv, jerv, gaupe
og oter – eller kjøp alle.

Farge rustbrun på hvitt.
Format ca. 20 x 25 cm.

Pris pr. stk. kr. 35,-.

Pris for hele serien –
5 stk. kr. 150,-.

Oljeferden i Hardanger

Firefargeplakat i format 60 x 60 cm etter Rolf Grovens «Oljemaleri. Fritt etter Tidemann og Gude». Pris kr. 20,-.

Olje eller fisk?

Aksjonsplakat fra «Alternativ oljedebatt». Tegnet av Rune J. Andersson. Firefargetrykk. Format 50 x 50 cm. Pris kr. 15,-.

Natur- kalenderen 1979

- 13 gnistrende fargefotos fra norsk natur
- totalformat 30-40 cm — bildeformat 30 x 30 cm
- bildetekster på norsk og engelsk
- som vanlig pakket i solid kartong

Pris kr. 38,-.

BRUSHANE- LEIK PÅ VÅRMYRA

Fargelitografi av
Vivian Zahl Olsen

Opplag: 250 eks. (nummererte og signerte)

Format: 60 x 40 cm

PRIS: kr. 300,-

Brushanen er en typisk våtmarksfugl. Den hekker over hele landet på våt gressmyr, særlig i fjelltrakter. Farger og mønstre i hannens prektige krave varierer fra individ til individ. Og som nesten alltid i dyrelivet har hunnen ingen fargemessige fortrinn. Brushanen overvintrer i mellom-Afrika og er til og med observert så langt syd som til Kapp-staden.

Ny refleks...

med vaksom ugle i brunt på gul bunn, har en diameter på 6,5 cm og koster kr. 20,- for et sett à 5 stk.

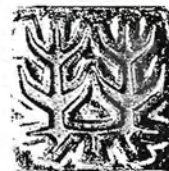
...og den gode gamle

«Unna meg»-refleksen i advarende rødt er fremdeles å få. Den måler 8,5 x 10,5 cm, koster kr. 18,- for et sett à 5 stk.

NÅ KAN DU PYNTE DEG

— eller bilen eller båten eller barnevognen eller bag'en eller ryggsekken eller sykkelken eller postkassen eller hva som helst med forbundets emblem. *Klebmerker (stickers)* selges i sett à 4 stk. (2 stk. i glatt vinyl 8,5 cm diameter, 2 stk. i satin cloth 3,8 cm) trykt i grønt og brunt kr. 10,-.

MEDLEMSNÅLEN

med Forbundets emblem i to utgaver — begge i format 9 x 9 mm. I forgylt sølv kr. 20,- I nysølv kr. 10,-

VEGGPRYD?

Naturvernforbundets fotoplakater i firefar-
getrykk og stort for-
mat (vel 60 x 90 cm)
venter på en plass
på din vegg. Moti-
vene er «Svale-
stjert», «Perleugle»,
«Rådyrkalv» og
«Fjellbakkestjerne».
Du finner dem i mi-
niatyr til venstre.
Pris pr. stk. kr. 20,-.

ULF HAFSTEN:

Naturvernets århundre

Når fikk du sist så mye naturvern for 14 kroner? En bok til å bruke!

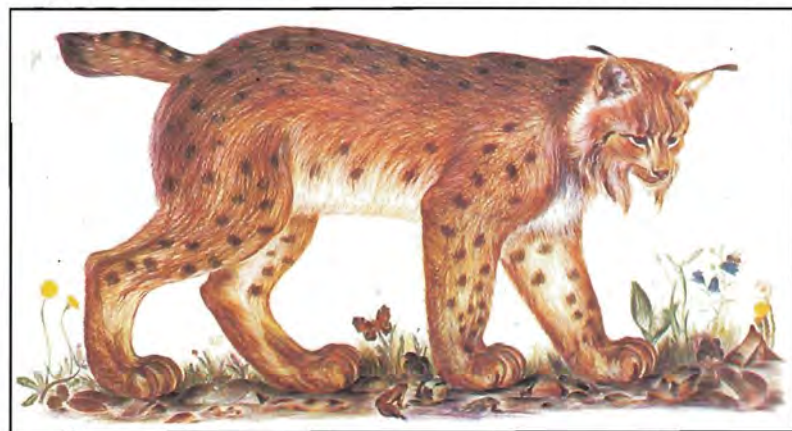
BREDO BERNTSEN:

Naturvernets historie i Norge

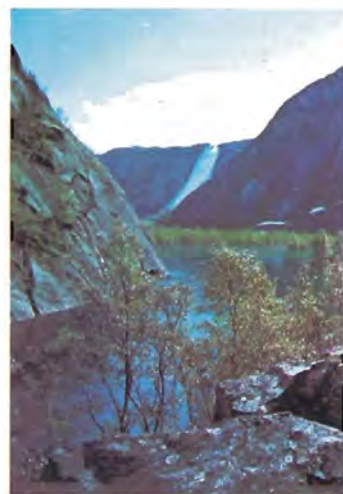
Grøndahl og Søn Forlag i samarbeid med Norges Naturvernforbund.

Er du en av dem som ennå ikke vet riktig alt om naturvern i Norge? Da anbefaler vi denne, til medlemspris kr. 65,-.

EN FULLT UTVOKST GAUPE

– Nordens store katt i
full størrelse – plakat-
format 125 x 83 cm –
tegnet av Eivind Struks-
nes – for kr. 50,-.

NASJONAL- PARKENE

I denne prospektkortserien pre-
senteres 9 av våre nasjonalparker
– (Øvre Dividal, Ånderdalen,
Rago, Borgefjell, Dovrefjell, Ron-
dane, Femundsmarka, Gutulia og
Ormtjernkampen). Vanlig kort-
format.

Kortene selges ikke enkeltvis.

Pris pr. serie à 9 forskjellige kort
kr. 12,-.

Stikk innom, ta en telefon, send et kort, eller bruk bestillingskupongen på side 62!

JEG/VI BESTILLER MED DETTE:

NB! I tillegg til de oppgitte priser kommer porto- og ekspedisjonsgebyr etter følgende satser:

Samlet kjøp for inntil kr. 15,-, gebyr kr. 2,-	
Samlet kjøp for inntil kr. 40,-, gebyr kr. 4,-	
Samlet kjøp for over kr. 40,-, gebyr kr. 6,-	
... eks. «Energi, miljø og samfunn» å kr. 60,-	tils. kr.
... eks. «Vassdragsvern» – av Morten M. Kristiansen å kr. 30,-	tils. kr.
... eks. Bredo Berntsen: «Litteratur om natur» supplement å kr. 15,-	tils. kr.
... eks. «Naturkalenderen 1979» å kr. 38,-	tils. kr.
... eks. Bjørn, tresnitt E. Struksnes å kr. 35,-	tils. kr.
... eks. Ulv, tresnitt E. Struksnes å kr. 35,-	tils. kr.
... eks. Gaupe, tresnitt E. Struksnes å kr. 35,-	tils. kr.
... eks. Jerv, tresnitt E. Struksnes å kr. 35,-	tils. kr.
... eks. Oter, tresnitt E. Struksnes å kr. 35,-	tils. kr.
... sett å 5 tresnitt (bjørn, ulv, jerv, gaupe og oter) å kr. 150,-	tils. kr.
... eks. Stoffmerke «Aksjon Rovfugl» å kr. 10,-	tils. kr.
... sett å 5 stk. klebemerker «Aksjon Rovfugl» å kr. 10,-	tils. kr.
... eks. «Den korte sannhet» å kr. 28,-	tils. kr.
... eks. «Etter oss» å kr. 18,-	tils. kr.
... eks. «Brushaneleik» litografi av Vivian Zahl Olsen å kr. 300,-	tils. kr.
... eks. plakat «Gaupe» (Eivind Struksnes) å kr. 50,-	tils. kr.
... Helge Solheim: «Olje eller fisk» å kr. 24,-	tils. kr.
... eks. plakat «Oljemaleri». Friitt etter Tidemann og Gude – (Rolf Groven) å kr. 20,-	tils. kr.
... eks. plakat «Olje eller fisk» (Rune Andersson) å kr. 15,-	tils. kr.
... eks. Prospektkortserie «Kort og godt» (Morten M. Kristiansen) å kr. 10,-	tils. kr.
... eks. Prospektkortserie «Nasjonalparker» å kr. 12,-	tils. kr.
... eks. plakat «Fjellbakkestjerne» å kr. 20,-	tils. kr.
... eks. plakat «Svalestjert» å kr. 20,-	tils. kr.
... eks. plakat «Perleugle» å kr. 20,-	tils. kr.
... eks. plakat «Rådyrkalf» å kr. 20,-	tils. kr.
... eks. «Ingen kraftkrise i Norge» å kr. 10,-	tils. kr.
... eks. U. Hafsten: «Naturvernets århundre» å kr. 14,-	tils. kr.
... eks. M. Segnestam «Den første naturboka» å kr. 10,-	tils. kr.
... eks. P. Skog: «Økologi» å kr. 15,-	tils. kr.
... eks. Ø. Dalland: «Finnmarksvidda for hvem?» å kr. 5,-	tils. kr.
... eks. Oddvar Skre: «Sur nedbør» å kr. 13,-	tils. kr.
... eks. Bredo Berntsen «Litteratur om natur» å kr. 5,-	tils. kr.
... eks. Bredo Berntsen «Naturvernets historie i Norge» å kr. 65,-	tils. kr.
... eks. A.-I. Jensen «Hvem gjør hva i natur- og miljøvernet» å kr. 20,-	tils. kr.
... eks. «Dei siste vassdrag» å kr. 15,-	tils. kr.
... eks. å 5 stk. sy-på-refleks «Unna meg» å kr. 18,-	tils. kr.
... sett å 5 stk. sy-på-refleks «rund» å kr. 20,- pr sett	tils. kr.
... sett å 4 stk. klebemerke (stickers) «Du sløtte tid» å kr. 10,- pr. sett	tils. kr.
... eks. medlemsnål i solv å kr. 10,-	tils. kr.
... eks. medlemsnål i gull å kr. 20,-	tils. kr.

Navn:

Adresse:

Poststed:

☐ Det samlede beløp i kr. (inklusive eksp.gebyr) sendes vedlagt i sjekk/ sendes samtidig pr. bankgiro/postgiro/postanvisning. (Stryk det som ikke passer!)

☐ Jeg/vi ønsker å betale mot oppkrav, og må da betale oppkravsgebyr og porto i tillegg.

Ved enhver innbetaling, vennligst skriv hva betalingen gjelder! Og husk – rask og riktig ekspedering er avhengig av at bestilleren har tydelig navn og adresse.

ALLE SNAKKER OM ØKOLOGI

– men ikke alle vet hva det er. Denne publikasjonen gir klar beskjed. «Økologi» er en kortfattet, lettest og oversiktlig innføring i det fagområdet som er selve grunnlaget for alt natur- og miljøvernarbeid. Ordliste med forklaring av faguttrykk. For selvstudium og for undervisningsbruk på høyere skoletrinn.

Perarvid Skoog: «Økologi». 48 sider. Format A 5. – Pris kr. 15,-.

MED TANKE PÅ DE NEST MINSTE

har Norges Naturvernforbund utgitt «Den første naturboka» en enkel innføring i økologi, bygd på tegneserieprinsippet. Hensikten med boka er å gi barn på de laveste skoletrinn forståelse for naturens funksjoner og for de problemene menneskene skaper for sitt eget miljø. Heftet inneholder også enkle oppgaver, og veiledning for lærere og/eller foreldre.

Segnestam/Helin: «Den første naturboka». 16 siders hefte. Format A 4. Pris kr. 10,-.

DET GÅR RUNDT OG RUNDT

i naturen og miniatutstillingen «Sirkelen» gir en enkel leksjon i hva som skjer – tekst og fargeglade tegninger. Utstillingen består av fire plakater i format 62 x 89 cm. Til undervisning på lavere skoletrinn – og for museer, bibliotek, organisasjoner m.v. i forbindelse med utstillingsarrangementer og kurser.

Miniatutstillingen «Sirkelen». Gratis mot gebyr.

DET REGNER FORTSATT SVOVEL

... og veien til løsning er at det reises en opinion. Men opinionen må bygge på viten – og her kommer anledningen til å orientere seg om problemene i forbindelse med sur nedbør, om årsaker og virkninger.

Oddvar Skre: «Sur nedbør. Årsaker og virkninger». 50 sider. Format A 5. Pris kr. 13,-.

MEDLEMMENE ER FORBUNDETS RYGGGRAD og medlemskontingenten utgjør den vesenligste delen av de årlige inntektene som er en forutsetning for virksomheten.

Men like viktig er det at et høyt medlemstall i seg selv gir økt slagkraft. Derfor er selv et passivt medlemskap en aktiv innsats for naturvernets sak.

MEDLEMMENE FÅR

* automatisk medlemskap i den fylkesforening, eventuelt også lokallag, som man sogner til.

* tidsskriftet «Norsk Natur» som kommer ut med 6 nummer årlig (ca. 200 sider).

* kjøpe forbundets publikasjoner til medlemspris.

MEDLEMMENE GIR

oss mulighet til å påvirke landets naturvern- og ressurspolitikk i en retning vi mener er riktig.

FLERE MEDLEMMER =
ØKT TILLITT =
STØRRE
GJENNOMSLAGSKRAFT –
FOR NATURVERN

Nedenstående personer er interessert i naturvern, og kan tenkes å ville bli medlemmer av forbundet:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Flere navn enn det er plass til her? Send egen liste!

Jeg har vervet følgende nye medlemmer. Årskontingent for 1979 (kr. 50,- pr. medlem) tils. kr. sendes over Postgiro 5094602 Bankgiro 6001-05-70835

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

Navn:

Adresse:

Poststed:

BREV

A

JEG HAR VERVET DISSE MEDLEMMENE

— og venter å få
tilsendt premie

(Kontingentsatsene for 1979 er: Årskontingent personlige medlemmer kr. 50.—, Livsvarig medlemskap kr. 1 000.—, Familiemedlemskap (hovedmedlems ektefelle eller hjemmeverørende barn under 25 år) kr. 10.—. NB! Familiemedlemmer får ikke forbundets tidsskrift.)

Verwerens navn:

Adresse:

Poststed:

Kan sendes
ufrankert
i Norge
Adressaten
vil betale
portoen

SVARSENDING
Avtale nr. 019/29

Norges
Naturvernforbund

Hammersborg
OSLO 1

BREV

B PRØV Å VERVE DISSE

Dette kortet brukes av dem som vil gjøre forbundet en tjeneste, men som kvier seg for å gå til direkte verving. Her fører man opp venner og kjente som kan tenkes å ville bli medlemmer. Disse vil så få tilsendt prøveeksemplar av tidsskriftet og annet materiell fra forbundet.

NB! Dette kortet gir ikke premie

Kan sendes
ufrankert
i Norge
Adressaten
vil betale
portoen

SVARSENDING
Avtale nr. 019/29

Norges
Naturvernforbund

Hammersborg
OSLO 1

DETTE ER VERVEPREMIENE

Vi ønsker å gi en liten påskjønnelse til alle som ett eller flere medlemmer. «Premiene» er:

- 1 nytt medlem: Forbundets sølvnål
- 2 nye medlemmer: Forbundets gullnål
- 3 nye medl.: Plakat «Perleugle»

4 nye medlemmer:

5 nye medlemmer:

Plakater «Perleugle» og «Oljeferden»

Plakater «Perleugle», «Oljeferden» og prospektkortserie «Nasjonalparker»

BLI MED I DET STORE VERVEÅRET

— bruk kortet!